

5 PRIRUČNIK

ZA POSMATRAČE
IZBORNOG PROCESA U
BOSNI I HERCEGOVINI.
LOKALNI IZBORI 2024

**BOSNA I HERCEGOVINA
CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA
SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO**

**БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА**

**PRIRUČNIK
ZA IZBORNE POSMATRAČE
LOKALNI IZBORI 2024**

Sarajevo, 2024

PRIRUČNIK ZA IZBORNE POSMATRAČE LOKALNI IZBORI 2024.

Sarajevo, 2024.

PRIRUČNIK ZA IZBORNE POSMATRAČE – LOKALNI IZBORI 2024.

Izdavač: Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine, Danijela Ozme br. 7, 71000 Sarajevo, kontakt-telefon: 033/251-300, faks: 033/251-329, e-mail: kontakt@izbori.ba, internet-stranica: www.izbori.ba.

Za izdavača: dr. Irena Hadžiabdić, predsjednik

Autori: Vanja Bjelica-Prutina i Vlado Rogić, članovi Centralne izborne komisije BiH

Saradnici: Melisa Fazlibegović, Damir Avdibegović

Dizajn i tehničko uređenje: Dejan Ćurić

DTP: Dejan Ćurić. Zerina Spahić

Za štampariju/tiraž

Bosanski – <https://www.izbori.ba/?Lang=3&CategoryID=1405>

ISBN 978-9926-573-05-8

CIP zapis dostupan u COBISS sistemu Nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH
pod ID brojem 61111814

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine je zaključkom sa 56. sjednice održane dana 22.08.2024. godine odobrila ovaj Priručnik za korištenje akreditiranim posmatračima i izornoj administraciji u Bosni i Hercegovini na Lokalnim izborima 2024. godine.

Izrazi pisani u jednom rodu odnose se bez diskriminacije na oba spola.

Priručnik se distribuira besplatno!

Uvodna riječ

Izborni proces u Bosni i Hercegovini kontinuirano je u fokusu, kako domaće tako i međunarodne javnosti, koja nakon svakih izbora daje svoju ocjenu izbornog procesa. Stvaranjem povjerenja javnosti u zakonitost izvršavanja izbornih aktivnosti i tačnost izbornih rezultata, koji omogućavaju dodjelu mandata u organima vlasti, jača se i integritet izbornog procesa u Bosni i Hercegovini.

Izborni zakon BiH je Poglavljem 17 i podzakonskim aktima omogućio da u izbornom procesu, kao jedan od aktera s utvrđenim dužnostima, učestvuju i izborni posmatrači političkih subjekata (političkih stranaka, koalicija, nezavisnih kandidata i listi nezavisnih kandidata), udruženja građana i predstavnici međunarodnih posmatrača.

Aktivnim učešćem u izbornom procesu izborni posmatrači daju nepristrasnu procjenu i ocjenu napretka u postizanju međunarodnih standarda, koji su garant slobodnih, fer i demokratskih izbora.

Imajući u vidu specifičnost izbornog sistema u Bosni i Hercegovini, dva sistema izbora organa vlasti, način imenovanja i popunjavanja biračkih odbora, kao jednog od organa za provođenje izbora, tipova biračkih mjesta i načina glasanja na njima, veliki broj političkih subjekata koji se direktno bore za pozicije u zakonodavnim, predstavničkim i izvršnim organima vlasti i dr., Centralna izborna komisija BiH je pripremila Priručnik za izborne posmatrače – Lokalni izbori 2024. godine.

Svrha Priručnika je da zainteresiranim izbornim posmatračima političkih subjekata, udruženja građana i predstavnicima međunarodnih posmatrača omogućiti da se upoznaju s postupkom akreditacije, kao uvjetom da bi pristupili i pratili rad organa za provođenje izbora, te biračkim i drugim mjestima čiji rad žele posmatrati. Nadalje, Priručnik sadrži najvažnije informacije o Lokalnim izborima 2024. godine i dokumente, kao i upute za izborne posmatrače za njihov rad, pristup informacijama i rezultatima izbora.

Dakle, obavljanje dužnosti izbornog posmatrača zahtijeva prethodne pripreme i edukaciju, jer za donošenje nepristrasne i tačne ocjene o provedenim izborima je uvjet poznavanja izbornog procesa zemlje u kojoj se vrši posmatranje izbora.

dr. Irena Hadžiabdić, predsjednica

Sarajevo, maj 2024. godine

SADRŽAJ

Uvodna riječ

ZNAČAJ POSMATRANJA IZBORA

DIO I.	6
INFORMACIJE O LOKALNIM IZBORIMA 2024. GODINE	6
1.1 Pravni okvir.....	7
1.2 Raspisivanje i održavanje Lokalnih izbora 2024. godine	7
1.3 Izborni sistemi u Bosni i Hercegovini	7
1.4 Izborna administracija.....	8
1.5 Upis birača u Centralni birački spisak.....	9
1.6 Biračka mjesta	9
1.7 Izborni materijal	11
DIO II.	12
POSMATRAČI	12
2.1 Politički subjekti	13
2.2 Ovjereni politički subjekti za Lokalne izbore 2024. godine	13
2.3 Procedure akreditiranja posmatrača.....	13
2.4 Akreditiranje, prava i dužnosti izbornih posmatrača	14
2.5 Odbijanje ili odbacivanje zahtjeva za akreditaciju	15
2.6 Pravila ponašanja posmatrača	16
2.7 Oduzimanje svojstva posmatrača.....	16
2.8 Izgled akreditacija izbornih posmatrača.....	17
2.9 Posmatrači političkih subjekata.....	18
2.10 Posmatrači udruženja.....	19
2.11 Međunarodni posmatrači	20
2.12 Podnošenje zahtjeva za akreditaciju elektronskim putem (e-Izbori)	21
2.13 Posmatrači u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine	21
DIO III.	22
POSMATRANJE IZBORA	22
3.1 Priprema i otvaranje biračkog mjesta	23
3.2 Pristup biračkom mjestu	23
3.3 Otvaranje biračkog mjesta	24
3.4 Procedura glasanja	27

3.4.1 Potpisivanje izvoda iz Centralnog biračkog spiska	28
3.4.2 Izdavanje glasačkih listića	28
3.4.3 Tajnost glasanja	29
3.4.4 Pomoć drugog lica kod glasanja	29
3.5 Zatvaranje biračkog mjesta	30
3.6 Procedura brojanja na biračkom mjestu	31
3.7 Primjedbe posmatrača	32
3.8 Zahtjevi za ponovno brojanje	33
DIO IV.....	34
PRILOZI	34
4.1 Primjeri glasačkih listića	35
4.2 Obrasci	37
4.3 Zahtjev za akreditiranje	43
4.4 GIK/OIK kontakti.....	46
4.5 Kodeks ponašanja za međunarodne posmatrače	56

ZNAČAJ POSMATRANJA IZBORA

U svim savremenim, demokratskim društvima, pa čak i onim manje razvijenim, izbori predstavljaju promociju i zaštitu osnovnih ljudskih prava, a samim time građanskih i političkih prava, stoga posmatranje izbora pospješuje unapređivanje, transparentnost i vjerodostojnost cjelokupnog izbornog procesa kao i zaštitu ovih prava.

Ovaj proces ujedno predstavlja poštovanje slobode govora i medija, poštovanje zakonskih odredbi, pravo građana na okupljanje i osnivanje političkih partija, kao i jednaka prava za sve građane i nediskriminaciju.

Demokratski provedeni izbori predstavljaju osnovu za održavanje demokratskog društva i omogućavaju građanima da slobodno biraju svoje predstavnike, posmatraju izborni proces i samim time aktivno učestvuju u kreiranju budućnosti društva.

DIO I.

INFORMACIJE O LOKALNIM IZBORIMA 2024. GODINE

1.1 Pravni okvir

Pravni okvir za provođenje izbora u Bosni i Hercegovini utvrđen je Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 04/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/05, 24/06, 32/07, 33/0, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16, 41/20, 38/22, 51/22, 67/22 i 24/24)

1.2 Raspisivanje i održavanje Lokalnih izbora 2024. godine

U skladu s Odlukom Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine od 8. 5. 2024. godine, Lokalni izbori u Bosni i Hercegovini 2024. godine, održat će se u nedjelju 6. oktobra 2024. godine, a raspisani su za:

- ☐ **58 općinskih vijeća u Federaciji Bosne i Hercegovine,**
- ☐ **53 skupštine općina u Republici Srpskoj,**
- ☐ **111 načelnika općina u Bosni i Hercegovini,**
- ☐ **21 gradsko vijeće u Federaciji Bosne i Hercegovine,**
- ☐ **10 skupština gradova u Republici Srpskoj,**
- ☐ **31 gradonačelnika u Bosni i Hercegovini i**
- ☐ **Skupštinu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine**

1.3 Izborni sistemi u Bosni i Hercegovini

U Bosni i Hercegovini se primjenjuju dva izborna sistema:

- većinski sistem (sistem proste većine)
- sistem proporcionalne zastupljenosti.

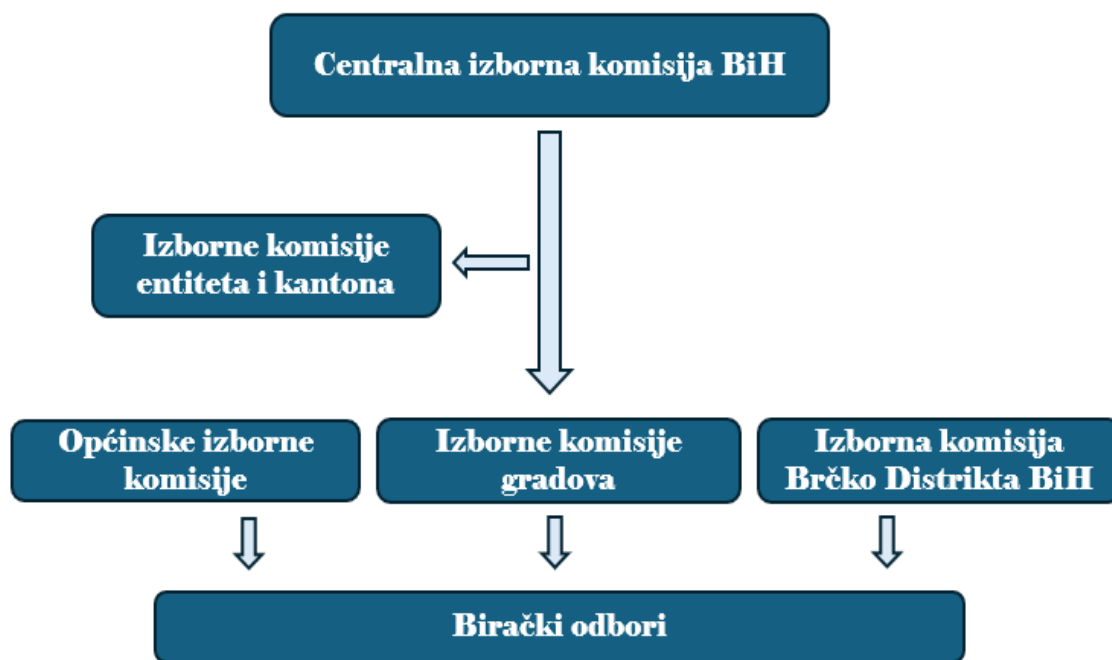
Shema 1. Prikaz izbornog sistema u Bosni i Hercegovini

Da bi učestvovali u raspodjeli mandata, politički subjekti moraju osvojiti više od 3% od ukupnog broja važećih glasova u izbornoj jedinici u kojoj se kandidiraju za određeni organ vlasti (izborni prag).

1.4 Izborna administracija

Organi za provođenje izbora u Bosni i Hercegovini su izborne komisije i birački odbori, odnosno:

- Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine,
- gradske i općinske izborne komisije i Izborna komisija Brčko distrikta BiH (143 izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini),
- birački odbori,
- ostale izborne komisije.

Shema 2. Prikaz izborne administracije u Bosni i Hercegovini

Centralna izborna komisija BiH je nezavisan organ koji podnosi izvještaj neposredno Parlamentarnoj skupštini BiH i čija ovlaštenja iz nje proizilaze. Također, Centralna izborna komisija BiH koordinira, nadgleda i reguliše rad svih izbornih komisija i biračkih odbora u skladu s Izbornim zakonom BiH, te provodi i druge radnje utvrđene članom 2.9 Izbornog zakona BiH. Sastoji se od sedam članova: dva Hrvata, dva Bošnjaka, dva Srbina i jednog iz reda Ostalih.

Gradska/općinska izborna komisija se sastoji od tri, pet ili sedam članova, čiji broj utvrđuje Centralna izborna komisija BiH na osnovu broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska i veličine općine.

1.5 Upis birača u Centralni birački spisak

Da bi osoba bila upisana u Centralni birački spisak, odnosno da bi mogla ostvariti biračko pravo, neophodno je kumulativno ispunjenje sljedećih uvjeta:

Shema 3. Uvjeti za upis u Centralni birački spisak

Prema kategoriji birača, razlikuju se sljedeći birači:

- **redovni birači** - glasaju na redovnim biračkim mjestima, osim ako su vezani za krevet ili su u ustanovama – u tom slučaju imaju pravo glasati putem mobilnog tima,
- **birači koji glasaju u odsustvu** – birači sa statusom raseljenog lica kod kojih se osnovna izborna jedinica za koju glasaju razlikuje od osnovne izborne jedinice trenutnog boravišta/prebivališta, a u kojoj glasaju na biračkim mjestima za glasanje u odsustvu,
- **birači koji glasaju lično** – birači koji imaju status raseljenog lica i koji su se prijavili da glasaju lično u općini prebivališta iz 1991. godine, kao i državljani BiH koji imaju status izbjeglog lica, ukoliko se nisu registrovali za glasanje izvan BiH,
- **birači izvan BiH** – izbjegla lica, i lica koja privremeno žive izvan BiH, a koji nakon dostavljanja i potvrđivanja prijave, glasaju putem pošte ili na biračkim mjestima za lično glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH.

Na dan raspisivanja izbora i zaključivanja Centralnog biračkog spiska (7. 5. 2024. godine u 24.00 sata), ukupan broj upisanih birača iznosio je 3.406.088 birača

1.6 Biračka mjesta

Postupak glasanja se provodi na biračkim mjestima, koja određuje gradska/općinska izborna komisija u periodu najkasnije 65 dana prije dana izbora i biračkim mjestima u diplomatsko-konzularnom predstavništvu BiH, koja određuje Centralna izborna komisija BiH, najkasnije 50

dana prije dana održavanja izbora, ako su ispunjeni organizaciono-tehnički uvjeti, uzimajući u obzir pristupačnost i funkcionalnost biračkih mjesta za birače s invaliditetom.

Pojedina biračka mjesta mogu biti pokrivena opremom za video nadzor na način da se tim postupkom ne narušava tajnost glasanja.

Shema 4. Vrste biračkih mjesta

1.7 Izborni materijal

Izborni materijal je materijal koji se koristi na biračkom mjestu i dijeli se na osjetljivi i neosjetljivi materijal.

Shema 5. Vrste izbornog materijala

Gradska/općinska izborna komisija donosi plan predaje izbornog materijala biračkom odboru najkasnije 12 sati prije otvaranja biračkih mjesta, dok se relevantne izborne tehnologije dostavljaju najkasnije 48 sati prije otvaranja pomenutih. Birački odbor provjerava da li je izborni materijal kompletan i u ispravnom stanju i potpisuje prijem u Zapisnik.

Predsjednik i članovi biračkog odbora odgovorni su za sigurnost biračkog materijala na biračkom mjestu od trenutka prijema materijala pa do završetka svih svojih dužnosti nakon zatvaranja biračkog mjesta, okončanja procesa brojanja i uručenja biračkog materijala.

DIO II.

POSMATRAČI

2.1 Politički subjekti

Politički subjekti koji imaju pravo učešća na izborima u Bosni i Hercegovini su:

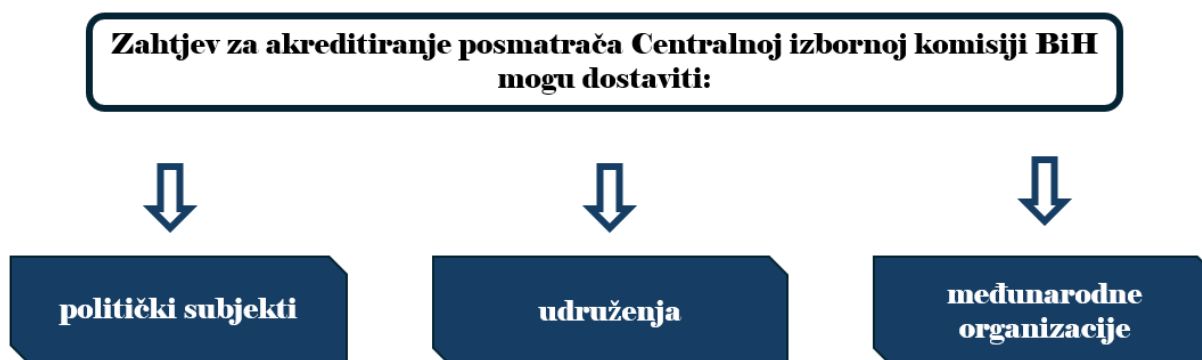
- **političke stranke** (da bi učestvovala na izborima, politička stranka mora biti registrovana kod nadležnog organa u skladu sa zakonom, o čemu podnosi dokaz prilikom prijave za ovjeru uz prateću dokumentaciju),
- **nezavisni kandidati** (podnose prijavu za ovjeru s imenom, prezimenom i ličnim podacima nezavisnog kandidata uz prateću dokumentaciju),
- **koalicije** (dvije ili više ovjerenih političkih stranaka koje žele formirati koaliciju podnose prijavu za ovjeru pod jednim nazivom koalicije uz prateću dokumentaciju), i
- **liste nezavisnih kandidata** (dva ili više ovjerenih nezavisnih kandidata mogu se udružiti i podnijeti jednu listu nezavisnih kandidata za ovjeru, uz prateću dokumentaciju).

2.2 Ovjereni politički subjekti za Lokalne izbore 2024. godine

Za učešće na Lokalnim izborima 2024. godine, Centralna izborna komisija BiH je ovjerala ukupno 301 političkih subjekata i to: 114 političkih stranaka, 76 nezavisnih kandidata, 43 nezavisna kandidata predstavnika nacionalnih manjina, 59 koalicija i 9 listi nezavisnih kandidata.

2.3 Procedure akreditiranja posmatrača

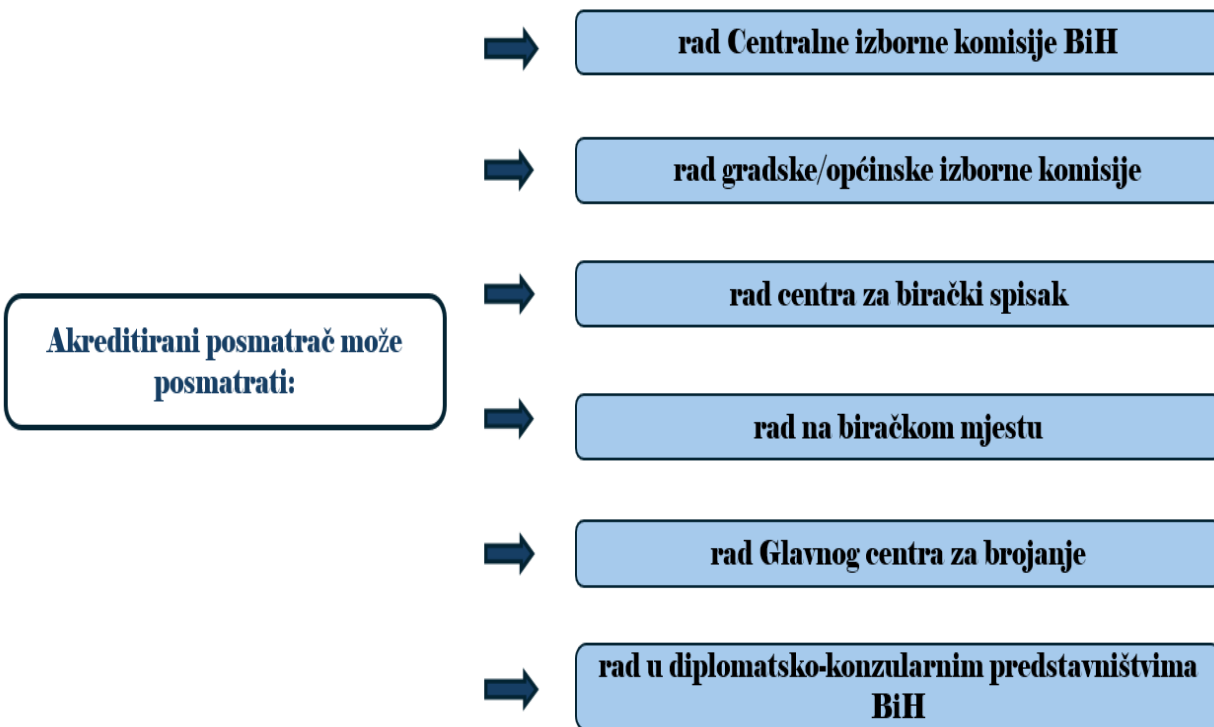
Pojam posmatrač označava predstavnika političkog subjekta, predstavnika udruženja i međunarodnog posmatrača koji je akreditiran od strane Centralne izborne komisije BiH u skladu s odredbama uputstva o uvjetima i procedurama za akreditiranje izbornih posmatrača u BiH.

Shema 6. Ko upućuje zahtjev za akreditiranje posmatrača

2.4 Akreditiranje, prava i dužnosti izbornih posmatrača

Predstavnici političkih subjekata (političkih partija, koalicija, listi nezavisnih kandidata i nezavisnih kandidata) i udruženja građana, te međunarodnih posmatrača (u daljnjem tekstu: izborni posmatrači) mogu posmatrati sve izborne aktivnosti u Bosni i Hercegovini, pod uvjetom da se akreditiraju u skladu s Izbornim zakonom BiH.

Shema 7. Izborne aktivnosti koje posmatrači mogu posmatrati

Politički subjekti, udruženja i međunarodni posmatrači prilikom podnošenja zahtjeva za akreditiranje izjašnjavaju se koje aktivnosti žele posmatrati.

Centralna izborna komisija BiH akreditira izborne posmatrače za posmatranje rada Centralne izborne komisije BiH, Glavnog centra za brojanje i biračkih mjesta u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH.

Izborne komisije osnovnih izbornih jedinica akreditiraju posmatrače političkih subjekata za posmatranje rada izborne komisije, centra za birački spisak, biračkih mjesta i drugih relevantnih mjesta iz njihove nadležnosti.

Izborni posmatrači mogu posmatrati rad mobilnog tima. Izborne komisije su dužne izraditi plan rada mobilnog tima koji sadrži sastav, raspored rada i rutu kretanja mobilnog tima.

Izborne komisije dužne su omogućiti akreditiranim posmatračima posmatranje rada mobilnog tima na terenu. Ako je potrebno, izborne komisije sačinjavaju i dopunu plana rada mobilnog tima, o čemu na prikladan način obavještavaju akreditirane posmatrače.

Posmatrač ne može biti lice:

- koje je kandidat na predstojećim izborima,
- čija je kandidatura na predstojećim izborima odbijena ili je ime tog lica naknadno uklonjeno s liste kandidata,
- kojem je Centralna izborna komisija BiH izrekla sankciju zabrane rada u biračkom odboru, u centru za birački spisak ili u izbornoj komisiji,
- koje je predložio politički subjekt koji nije ovjeren za učešće na izborima,
- koje je član biračkog odbora i
- koje je u izvršnoj ili zakonodavnoj vlasti u izbornoj jedinici za nivo za koji se bira.

2.5 Odbijanje ili odbacivanje zahtjeva za akreditaciju

Centralna izborna komisija BiH i izborna komisija osnovne izborne jedinice odlukom će odbiti ili odbaciti zahtjev za izdavanje akreditacije ili akreditaciju posmatrača u sljedećim slučajevima:

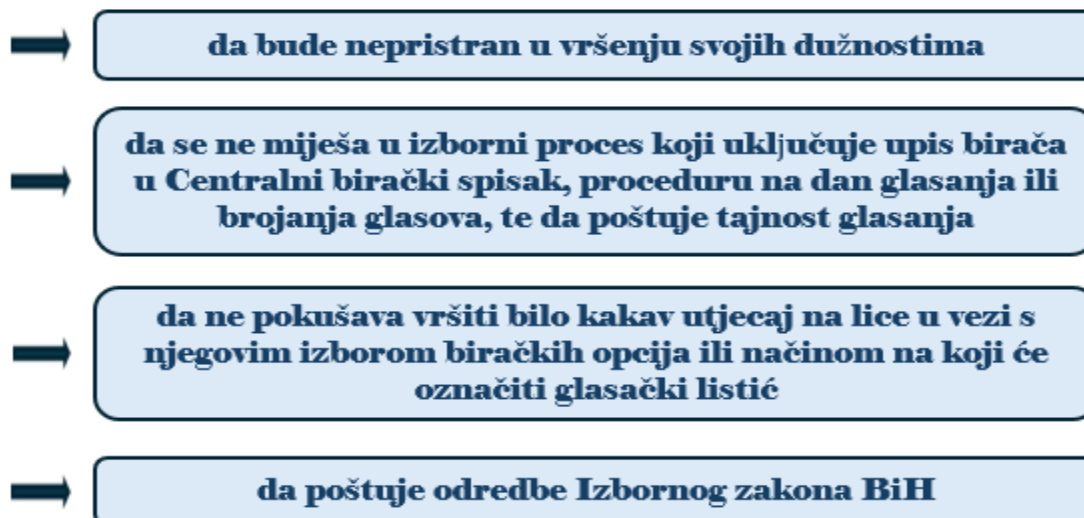
- ako je poništena ovjera političkog subjekta,
- ako nije podnesen u rokovima koje je utvrdila Centralna izborna komisija BiH,
- ako je dostavljena nekompletna dokumentacija,
- ako zahtjev nije podnijelo ovlašteno lice,
- ako je određeno lice već predloženo, odnosno ako ga je već akreditirao drugi politički subjekt ili udruženje.

Posmatrač kojem je nadležna izborna komisija odbila zahtjev za izdavanje akreditacije može u roku od tri dana od dana prijema odluke podnijeti žalbu Centralnoj izbornoj komisiji BiH, koja je po podnesenom prigovoru dužna riješiti najkasnije u roku od sedam dana od dana prijema.

Na odluku kojom je Centralna izborna komisija BiH odbacila ili odbila zahtjev za akreditaciju, politički subjekt i udruženje imaju pravo podnijeti žalbu Apelacionom odjelu Suda BiH putem Centralne izborne komisije BiH u roku od dva dana od prijema odluke.

2.6 Pravila ponašanja posmatrača

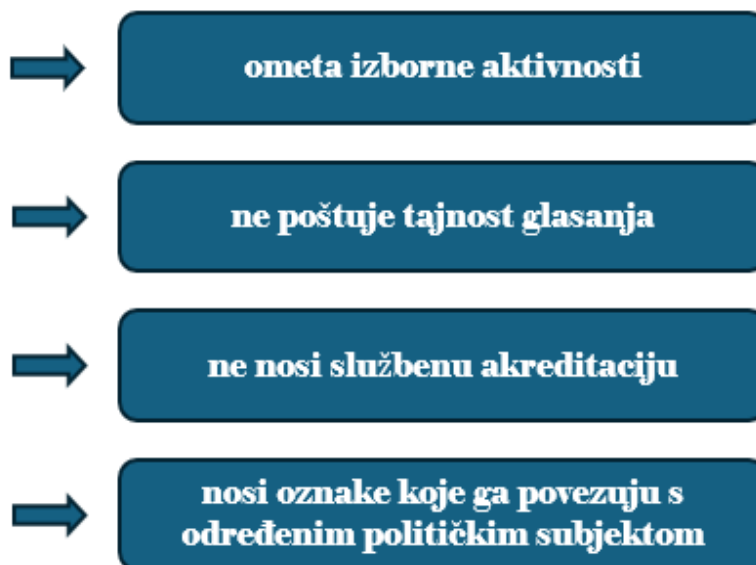
Akreditirani posmatrač potpisuje obrazac koji se odnosi na pravila ponašanja i izjavu o poštovanju tajnosti glasanja i dužan je pridržavati se sljedećih pravila ponašanja:

Shema 8. Pravila ponašanja posmatrača

2.7 Oduzimanje svojstva posmatrača

Organ za provođenje izbora oduzet će svojstvo akreditiranom posmatraču i udaljiti ga s mjesta posmatranja izbornih aktivnosti u toku posmatranja izbornog procesa ako:

Shema 9. Razlozi za oduzimanje akreditacije

2.8 Izgled akreditacija izbornih posmatrača

Akreditacija je pravougaonog oblika. Za političke subjekte ona je bijele boje, za udruženja sive boje, a za međunarodne posmatrače svjetloružičaste boje i sadrži znak Centralne izborne komisije, logo izbora, podatke o posmatraču te potpis ovlaštenog lica koje je izdalo akreditaciju.

Centralna izborna komisija utvrđuje izgled akreditacije i dostavlja je u izborne komisije, a izborne komisije odgovorne su za izdavanje i distribuciju akreditacija svim akreditiranim posmatračima političkih subjekata i udruženja u njihovoj osnovnoj izornoj jedinici.

Akreditirani posmatrači preuzimaju akreditacije u Centralnoj izornoj komisiji BiH najkasnije do dana održavanja izbora. Centralna izborna komisija BiH nadležna je za izradu i distribuciju službene akreditacije akreditiranim posmatračima za posmatranje izbora.

Posmatrači političkih subjekata

BOSNA I HERCEGOVINA CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА Ime: _____ Prezime: _____ Pravo posmatranja prema odluci CIK BiH br. _____ Datum: _____ Ovjerava: _____ PS- MP	Posmatrač, u toku posmatranja izbornog procesa, neće ometati izborne aktivnosti i poštivat će tajnost glasanja. Za vrijeme posmatranja izbornih aktivnosti, posmatrač će nositi službenu akreditaciju i neće nositi bilo kakva obilježja ili oznake koje ga povezuju s određenom političkom strankom, koalicijom, listom nezavisnih kandidata, nezavisnim kandidatom i kandidatom sa posebne liste kandidata pripadnika nacionalnih manjina.
---	---

Posmatrači udruženja građana

BOSNA I HERCEGOVINA CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА Ime: _____ Prezime: _____ Pravo posmatranja prema odluci CIK BiH br. _____ Datum: _____ Ovjerava: _____ PU- MP	Posmatrač, u toku posmatranja izbornog procesa, neće ometati izborne aktivnosti i poštivat će tajnost glasanja. Za vrijeme posmatranja izbornih aktivnosti, posmatrač će nositi službenu akreditaciju i neće nositi bilo kakva obilježja ili oznake koje ga povezuju s određenom političkom strankom, koalicijom, listom nezavisnih kandidata, nezavisnim kandidatom i kandidatom sa posebne liste kandidata pripadnika nacionalnih manjina.
--	---

Međunarodni posmatrači

BOSNA I HERCEGOVINA CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА Name: _____ MP- _____ Surname: _____ Right to observe as per BiH CEC Decision No : _____ Date: _____ Approved by: _____ Stamp	While observing the electoral process, the observer shall not disturb the electoral activities and he/she shall respect the secrecy of voting. While observing electoral activities, an observer shall wear the official accreditation card and shall not wear any insignia or markings which affiliate him/her with a specific political party, coalition, list of independent candidates, an independent candidate, and a candidate from a separate list of candidates representatives of national minorities.
--	---

2.9 Posmatrači političkih subjekata

Predstavnici ovjerenih političkih subjekata podnose Centralnoj izbornoj komisiji BiH zahtjev za akreditiranje izbornih posmatrača za posmatranje rada Centralne izborne komisije BiH, Glavnog centra za brojanje i biračkog mjesta određenog za glasanje u diplomatsko-konzularnom predstavništvu BiH (DKP BiH).

Zahtjev za akreditiranje mora potpisati lice koje je u prijavi za ovjeru političkog subjekta navedeno kao lice ovlašteno za zastupanje i čiji je potpis deponiran kod Centralne izborne komisije BiH.

Ako se zahtjev za akreditiranje podnosi izbornoj komisiji osnovne izborne jedinice, onda zahtjev za akreditiranje mora potpisati lice koje je u prijavi za ovjeru političkog subjekta navedeno kao lice ovlašteno za zastupanje, i čiji je potpis deponiran kod Centralne izborne komisije BiH ili izborne komisije.

Predstavnici ovjerenih političkih subjekata mogu podnijeti zahtjev za akreditiranje posmatrača samo u osnovnim izbornim jedinicama za koje se kandidiraju i to za posmatranje rada izborne komisije, centra za birački spisak, biračkih mjesta i drugih utvrđenih mjesta.

Pravo akreditiranja za posmatranje izbornih radnji imaju politički subjekti koji se nalaze na listi političkih subjekata koju je utvrdila Centralna izborna komisija BiH po postupku koji se primjenjuje za predlaganje članova biračkih odbora.

Rok za podnošenje zahtjeva za akreditiranje posmatrača političkih subjekata za Lokalne izbore 2024. godine, traje od 8. 5. 2024. godine do 21. 9. 2024. godine.

Uz zahtjev za akreditiranje, politički subjekti dostavljaju popunjenu listu predloženih posmatrača koja sadrži:

- ***ime i prezime,***
- ***broj važeće lične karte,***
- ***jedinstveni matični broj posmatrača,***
- ***vlastoručno popunjen obrazac pravila ponašanja,***
- ***izjava o poštovanju tajnosti glasanja za svakog predloženog posmatrača.***

Politički subjekti mogu predložiti za posmatrače samo lica koja su punoljetna i koja su državljani BiH.

Broj posmatrača koje politički subjekti mogu akreditirati je neograničen, ali politički subjekt može imati samo jednog posmatrača u isto vrijeme na jednom izbornom mjestu.

Politički subjekti mogu posmatrati rad na biračkim mjestima za glasanje u odsustvu, te su dužni od Centralne izborne komisije BiH zatražiti informaciju o lokacijama ovih biračkih mjesta. Politički subjekti će kontaktirati izbornu komisiju osnovne izborne jedinice u kojoj se nalazi biračko mjesto za glasanje u odsustvu radi akreditiranja svojih posmatrača.

2.10 Posmatrači udruženja

Predstavnici udruženja podnose Centralnoj izbornoj komisiji BiH zahtjev za akreditiranje posmatrača za posmatranje rada svih izbornih aktivnosti. Zahtjevi za akreditiranje posmatrača udruženja moraju biti podneseni u roku od 8. 5. 2024. godine do 21. 9. 2024. godine.

Udruženje ne može biti akreditirano ako ga je osnovao ili ga sponzoriše politički subjekt, i ako je uključeno u bilo kakve aktivnosti u ime ovjerenih političkih subjekata. Predstavnik udruženja na zahtjevu za izdavanje akreditacije potpisuje izjavu (koja je dio zahtjeva) da ga nije osnovao, niti da ga sponzoriše politički subjekt, u skladu s članom 17.4 stav (1) tačka 1) Izbornog zakona BiH.

U zahtjevu za akreditiranje udruženje navodi:

- ***izborne aktivnosti koje želi posmatrati,***
- ***kontakt-podatke (adresu, broj telefona, broj faksa i e-mail),***
- ***izborne jedinice u kojima želi posmatrati izborne aktivnosti,***
- ***broj posmatrača,***
- ***razloge radi kojih žele posmatrati izborni proces.***

te dostavlja sljedeće priloge:

- *listu imena predloženih posmatrača, koja sadrži ime i prezime, broj važeće lične karte i jedinstveni matični broj posmatrača,*
- *izvod o upisu udruženja u registar udruženja kod nadležnog organa, koji ne može biti stariji od 60 dana,*
- *obrazac pravila ponašanja i izjavu o poštovanju tajnosti glasanja.*

Udruženje podnosi poseban zahtjev za svaku osnovnu izbornu jedinicu u kojoj želi posmatrati izborne aktivnosti.

Lista akreditiranih posmatrača udruženja koje je Centralna izborna komisija BiH akreditirala dostavlja se svim izbornim komisijama u kojima su udruženja akreditirana. Izborne komisije dostavljaju listu akreditiranih posmatrača na sva biračka mjesta u osnovnoj izornoj jedinici na koju se zahtjev odnosi.

2.11 Međunarodni posmatrači

Predstavnici međunarodnih posmatrača podnose zahtjev za posmatranje izbornih aktivnosti u Bosni i Hercegovini, Centralnoj izornoj komisiji BiH u roku od 8. 5. 2024. godine do 29. 9. 2024. godine, odnosno izuzetno do dana izbora 2024. godine.

Centralna izborna komisija BiH akreditira i izdaje akreditaciju predstavnicima međunarodnih posmatrača za posmatranje bilo koje izborne aktivnosti.

Međunarodni posmatrači mogu imati neograničen broj akreditiranih posmatrača, s tim da iako broj posmatrača koje međunarodni posmatrači mogu imati u isto vrijeme na jednom izbornom mjestu nije ograničen, isti ne smije utjecati na regularnost izbornog procesa.

Međunarodni posmatrač ima pravo na svako mjesto na kojem posmatra izbornu aktivnost sa sobom uvesti i prevoditelja.

U zahtjevu za akreditiranje predstavnik međunarodnih posmatrača navodi:

- *izborne aktivnosti koje želi posmatrati,*
- *kontakt-podatke,*
- *izjavu da međunarodna organizacija ne obavlja bilo kakvu aktivnost u ime političkog subjekta.*

te dostavlja sljedeće priloge:

- *listu imena predloženih posmatrača koja sadrži ime i prezime, naziv države koja je izdala pasoš i broj pasoša,*
- *akt kojeg je potpisalo ovlašteno lice u kojem navode razloge radi kojih su zainteresirani da posmatraju izborni proces u BiH,*
- *obrazac pravila ponašanja i izjavu o poštovanju tajnosti glasanja*

2.12 Podnošenje zahtjeva za akreditaciju elektronskim putem (e-Izbori)

Zahtjev za akreditaciju izbornih posmatrača može se izvršiti i elektronskim putem. Prijavom na portal e-Izbori (<https://eizbori.izbori.ba>) politički subjekti, udruženja i međunarodne organizacije mogu pristupiti aplikaciji za akreditaciju posmatrača.

2.13 Posmatrači u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine

Predstavnici političkih subjekata i udruženja podnose zahtjev Centralnoj izbornoj komisiji BiH za akreditiranje posmatrača za posmatranje izbora na biračkom mjestu određenom za glasanje državljana Bosne i Hercegovine u DKP-u, neposredno ili posredstvom DKP-a BiH. Zahtjevi za akreditiranje posmatrača u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH moraju biti podneseni u roku od 8. 5. 2024. godine do 29. 9. 2024. godine.

Akreditirani posmatrači preuzimaju akreditacije u Centralnoj izbornoj komisiji BiH ili u DKP-u BiH određenom za glasanje.

U zahtjevu za akreditiranje se navode:

- *izborne aktivnosti koje se žele posmatrati,*
- *kontakt-podaci,*
- *naziv DKP-a BiH.*

te dostavljaju sljedeći prilozi:

- *listu imena predloženih posmatrača koja sadrži ime i prezime, broj važeće lične karte, naziv države koja je izdala pasoš, broj pasoša i jedinstveni matični broj,*
- *obrazac pravila ponašanja i izjava o poštovanju tajnosti glasanja.*

Centralna izborna komisija BiH i izborne komisije osnovnih izbornih jedinica zadržavaju originalni primjerak obrasca Pravila ponašanja i izjave o poštovanju tajnosti glasanja.

Posmatrač je tokom posmatranja izbornih aktivnosti dužan nositi akreditaciju.

DIO III.

POSMATRANJE IZBORA

Posmatranje rada biračkog mjesta i Glavnog centra za brojanje

3.1 Priprema i otvaranje biračkog mjesta

Birački odbor obavlja pripremne radnje za otvaranje biračkog mjesta u periodu od 06:00 do 07:00 sati, i izborni posmatrač bi u isto vrijeme trebao doći na biračko mjesto koje želi posmatrati. Kako bi sebi olakšao postupak posmatranja rada biračkog mjesta, izborni posmatrač bi trebao obavezno pripremiti:

- **svoju akreditaciju**
- **ličnu kartu ili drugi važeći identifikacioni dokument**
- **priručnik za izborne posmatrače**
- **hemijsku olovku**
- **hranu i piće (nikako alkohol).**

3.2 Pristup biračkom mjestu

Nakon dolaska na biračko mjesto, posmatrač je dužan pokazati lični identifikacioni dokument predsjedniku biračkog odbora.

Predsjednik biračkog odbora ili ovlašteno lice organa za provođenje izbora provjerit će identifikacioni dokument s fotografijom posmatrača, kako bi nakon utvrđenog identiteta izbornog posmatrača utvrdili da se ime izbornog posmatrača nalazi na akreditaciji.

Predsjednik biračkog odbora ili ovlašteno lice zapisat će ime posmatrača, naziv subjekta koji ga je akreditirao i njegov broj akreditacije u Zapisnik o radu biračkog odbora (ZARBO), odnosno drugu evidenciju koja se vodi u sjedištu organa za provođenje izbora, evidentirajući vrijeme kada je posmatrač stigao, i vrijeme kada je posmatrač napustio prostorije kako bi se broj posmatrača ograničio na jednog posmatrača istog političkog subjekta ili udruženja u isto vrijeme na jednom biračkom mjestu, odnosno u sjedištu organa za provođenje izbora.

Posmatranje brojanja glasova u Centru za brojanje organizirat će se na način da za svakim stolom na kojem se vrši brojanje, svi akreditirani subjekti mogu imati po jednog posmatrača sve vrijeme brojanja, kao i posmatranja svih ostalih izbornih aktivnosti u Centru za brojanje.

Posmatrači političkog subjekta u Glavnom centru za brojanje imaju pravo da istovremeno posmatraju sve aktivnosti koje se odvijaju u Glavnom centru za brojanje tako da jedan posmatrač može posmatrati jednu aktivnost, u skladu s odredbama Pravilnika o radu i organizaciji rada i utvrđivanja rezultata glasanja u Glavnom centru za brojanje za Lokalne izbore 2024. godine.

Predsjednik biračkog odbora ili ovlašteno lice zadržat će identifikacioni dokument posmatrača do trenutka kada posmatrač napušta biračko mjesto (sjedište organa za provođenje izbora). Kada posmatrač napušta biračko mjesto (sjedište organa za provođenje izbora), dužan je obavijestiti predsjednika biračkog odbora ili ovlašteno lice o napuštanju prostorija, nakon čega će mu biti vraćen identifikacioni dokument.

- ukoliko posmatrate rad biračkog mjesta, preporučujemo da budete na biračkom mjestu na izborni dan u periodu od 06:00 do 7:00 sati,
- istaknite vidljivo akreditaciju,
- ne nosite oznake koje vas povezuju s određenim političkim subjektom.

Svi članovi biračkog odbora moraju doći na biračko mjesto najmanje sat vremena prije početka otvaranja biračkog mjesta i obavezni su prisustvovati tokom cijelog procesa glasanja i brojanja glasačkih listića.

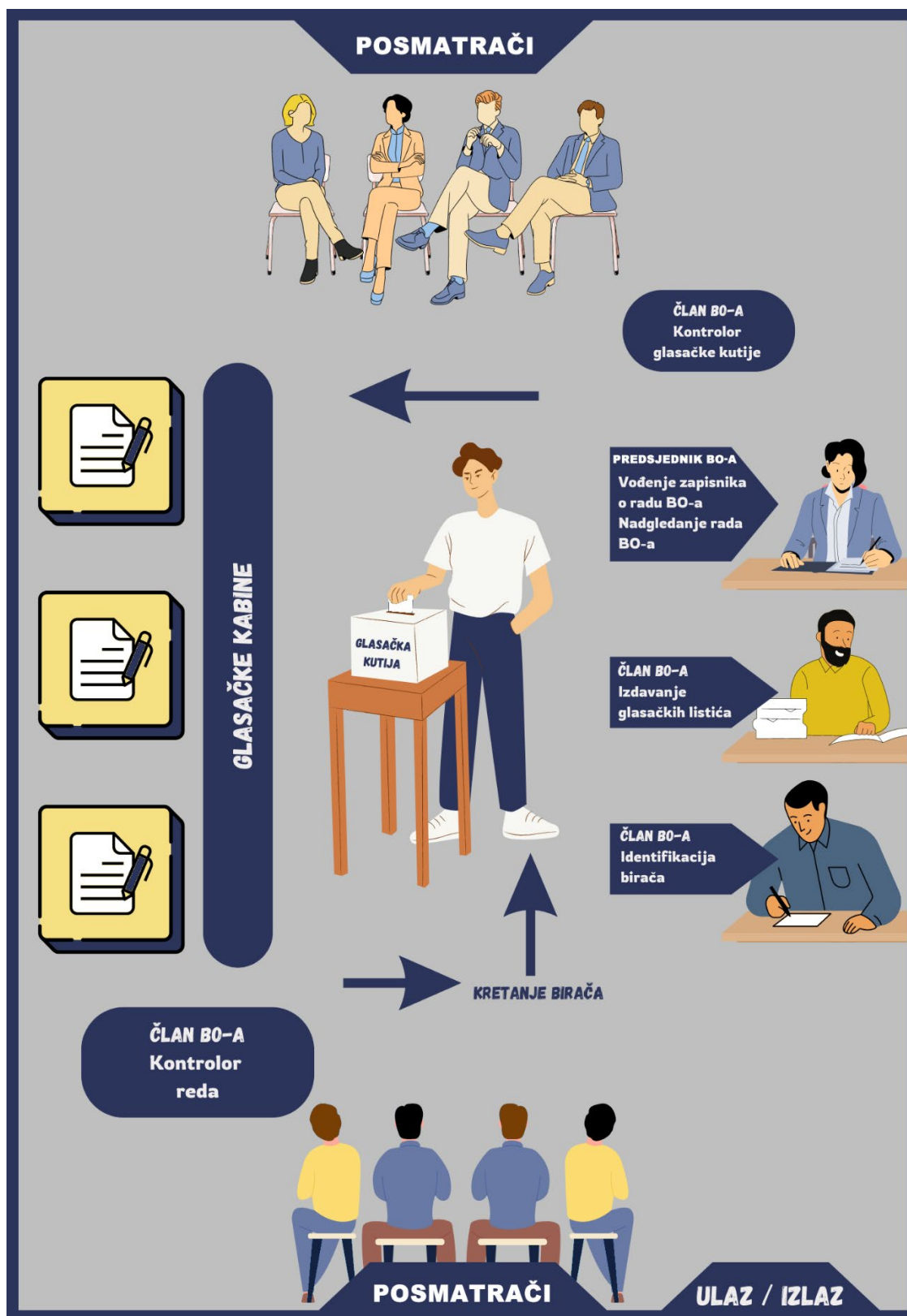
Prije otvaranja biračkog mjesta birački odbor određuje mjesto za svaku glasačku kabinu tako da se otvor glasačke kabine okrene prema članovima biračkog odbora i posmatračima, i da bude dovoljno udaljena od članova biračkog odbora, posmatrača ili birača koji se identifikuje, kako bi se osigurala tajnost glasanja birača.

Birački odbor na biračkim mjestima na kojima nije omogućen pristup fizički nesposobnom biraču i biraču koji dođe do biračkog mjesta, ali zbog fizičkih prepreka i neprilagođenog prostora njegovoj invalidnosti ne može ući u prostor za glasanje, određuje posebno mjesto i postavlja glasačku kabinu ispred biračkog mjesta za ovu kategoriju birača.

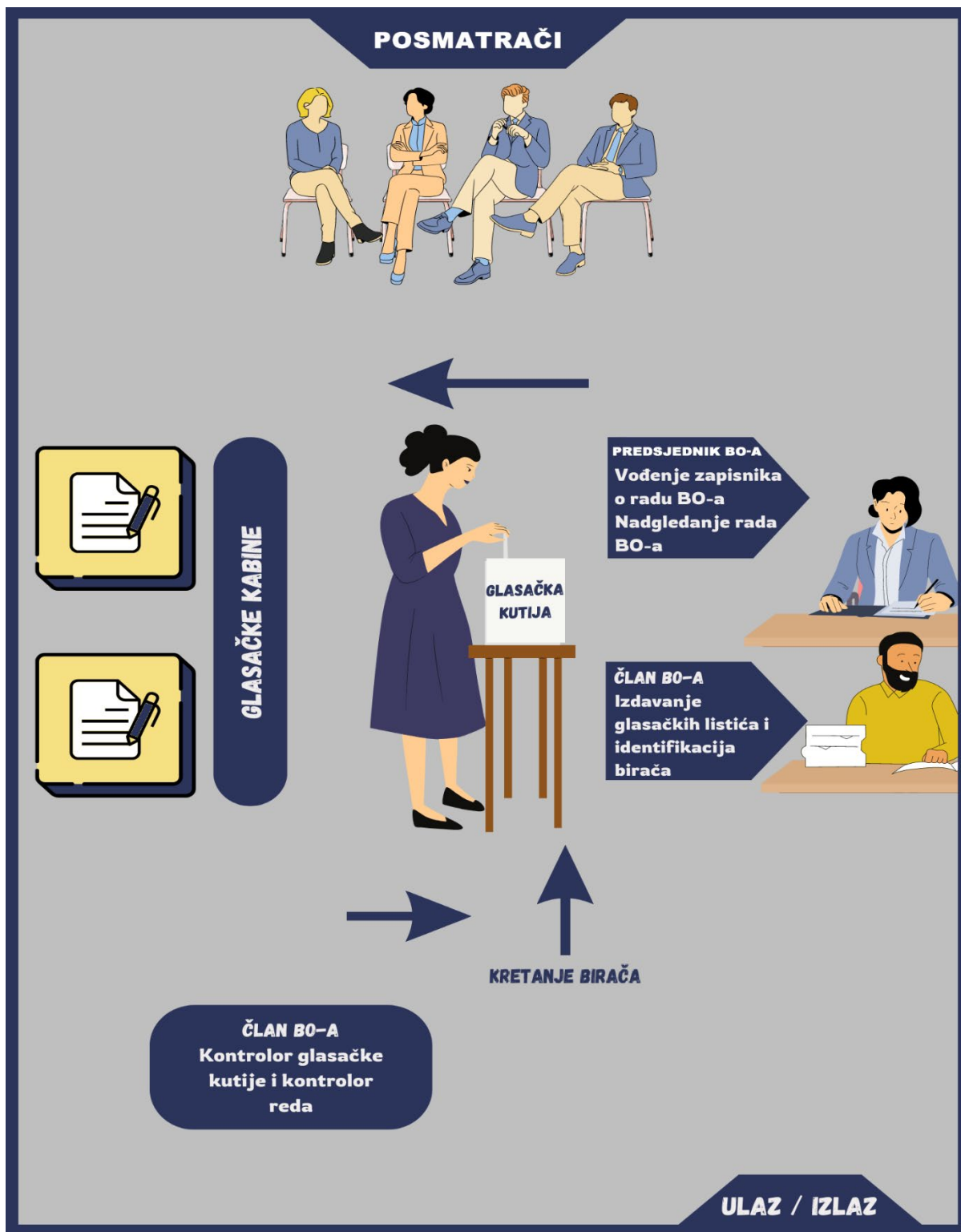
3.3 Otvaranje biračkog mjesta

Biračko mjesto počinje s radom u 07:00 sati, a zatvara se u 19:00 sati. Ako biračko mjesto iz opravdanih razloga nije otvoreno na vrijeme ili je došlo do prekida rada, a kašnjenje ili prekid rada je trajao do tri sata, glasanje na tom biračkom mjestu može se produžiti za onoliko vremena koliko je trajalo kašnjenje, odnosno prekid rada, o čemu odlučuje predsjednik biračkog odbora.

*Shematski prikaz uređenja biračkog mjesta
(birački odbor koji se sastoji od pet članova) — primjer*

*Shematski prikaz uređenja biračkog mjesta
(birački odbor koji se sastoji od tri člana) — primjer*

Prilikom otvaranja biračkog mjesta, posmatrač bi trebao obratiti pažnju da li je birački odbor obavio sljedeće aktivnosti:

- **da li je prije brojanja glasačkih listića utvrdio da li su glasački listići u originalnom pakovanju;**
- **da li je ručno prebrojao primljene glasačke listiće za svaki izborni nivo i u Obrazac za brojno stanje upisao ukupan broj primljenih glasačkih listića;**
- **da li je pokazao praznu glasačku kutiju, nakon čega je na nju stavio plastični pečat;**
- **da li je upisao u Obrazac za brojno stanje serijske brojeve pečata glasačke kutije;**
- **da li je postavio zapečaćenu glasačku kutiju na mjesto gdje je svi prisutni mogu vidjeti;**
- **da li je na vidnom mjestu objavio spisak članova biračkog odbora s naznakom političkog subjekta koji ih je nominovao.**

Ukoliko neka od naprijed navedenih aktivnosti nije izvršena ili je nepravilno izvršena, posmatraču se sugerira da svaku svoju primjedbu obavezno unese u Zapisnik o radu biračkog odbora (Obrazac Z6) ili da svoje primjedbe predaju u pisanoj formi, uz obavezan potpis.

3.4 Procedura glasanja

Identifikacija birača

Nakon ulaska na biračko mjesto birač odlazi sa svojim važećim identifikacionim dokumentom do člana biračkog odbora zaduženog za identifikaciju, kako bi bio utvrđen identitet birača.

Član biračkog odbora utvrđuje identitet birača na osnovu važeće lične isprave i na osnovu elektronske identifikacije birača koja podrazumijeva korištenje relevantnih biometrijskih podataka birača koji se prenose sigurnim elektronskim prijenosom podataka između biračkih odbora, IDDEEA-e i Centralne izborne komisije BiH, uzimajući u obzir Zakon o zaštiti ličnih podataka.

Identitet lica koji se zbog invaliditeta ili bilo kojeg drugog opravdanog razloga predviđenog podzakonskim aktom ne može utvrditi putem elektronske identifikacije birača, utvrđuje se isključivo na osnovu važeće lične isprave, odnosno:

- *lične karte*
- *pasoša*
- *vozačke dozvole*

3.4.1 Potpisivanje izvoda iz Centralnog biračkog spiska

Nakon što se utvrdi identitet, birač se potpisuje u izvod iz Centralnog biračkog spiska za dato biračko mjesto identično kako se potpisao u ličnim dokumentima.

Član biračkog odbora zadužen za identifikaciju birača i/ili izdavanje glasačkih listića ima dužnost i odgovornost upozoriti svakog birača da njegov potpis na izvodu iz Centralnog biračkog spiska mora odgovarati potpisu na identifikacionom dokumentu koji predočava članu biračkog odbora radi identifikacije.

Nadalje, posmatraču se mora omogućiti pravo na efektivno vršenje posmatranja, što ujedno podrazumijeva uvid u sve izborne aktivnosti – svim relevantnim dokumentima i javnim sastancima izbornih komisija, pristup svim centrima za birački spisak, biračkim mjestima i centrima za brojanje i drugim relevantnim mjestima kako je utvrdila Centralna izborna komisija BiH.

Ukoliko posmatrač u toku posmatranja utvrdi nepravilnosti vezano za proces koji posmatra, može tražiti objašnjenje od ovlaštenog lica, a u slučaju da nije zadovoljan ponuđenim obrazloženjem, o istom podnosi primjedbu u Zapisnik.

Zabranjeno je glasno čitanje imena i prezimena birača.

Posmatraču koji uoči da se na biračkom mjestu krši navedena zabrana sugerira se da u Zapisnik o radu biračkog odbora unese navedenu primjedbu, po mogućnosti navodeći broj slučajeva u kojima je došlo do navedene povrede pravila procesa, ili predati u pisanoj formi, uz obavezan potpis.

3.4.2 Izdavanje glasačkih listića

Kada birač bude identifikovan i potpiše se u izvod iz Centralnog biračkog spiska, član biračkog odbora zadužen za izdavanje glasačkih listića, na svaki glasački listić, na prednjoj stranici ispod teksta “Uputstvo za glasanje” u donjem lijevom uglu stavlja otisak štambilja biračkog mjesta i potpisuje se pored istog, zatim mu izdaje glasačke listiće i odmah upućuje birača prema jednoj od slobodnih glasačkih kabina kako bi popunio glasačke listiće.

Glasački listić sadrži:

- ***datum izbora,***
- ***naziv organa za koji se vrši izbor,***
- ***nazive političkih stranaka, koalicija, listi nezavisnih kandidata i imena nezavisnih kandidata s oznakom – nezavisni kandidat, po redoslijedu utvrđenom na zbirnoj listi žrijebanjem provedenim kako bi se odredio njihov redoslijed na glasačkom listiću, kao i imena svih kandidata na listama,***
- ***uputstvo o načinu ispunjavanja glasačkog listića i***

- *uputstvo za glasače za korištenje izbornih tehnologija koje utječu na način glasanja.*

i omogućava biraču da glasa samo za jednu od sljedećih opcija:

- *nezavisnog kandidata,*
- *političku stranku, koaliciju ili listu nezavisnih kandidata,*
- *moгуćnost, da u okviru kandidatske liste jedne stranke, koalicije ili liste nezavisnih kandidata, označi 1 ili najviše 3 kandidata na jednoj listi koju je birač odabrao.*

Ako je birač označio više od 3 kandidata na jednoj listi, smatra se da je ta lista dobila važeći glas u svrhu raspodjele mandata, dok se preferencijalni glasovi s liste smatraju nevažećim, tj. ne ulaze u postupak isčitavanja po kandidatima.

Glasački listić se smatra nevažećim ako ne sadrži otisak štambilja ili ako ga nije potpisao član biračkog odbora.

3.4.3 Tajnost glasanja

U glasačkoj kabini u isto vrijeme smije se nalaziti samo jedno lice, što podrazumijeva da je ispunjavanje glasačkog listića tajno, a glasanje lično, osim ako se radi o biračima koji su slijepi, nepismeni ili fizički nesposobni.

Predsjednik i članovi biračkog odbora dužni su osigurati tajnost glasanja i onemogućiti da neko lice glasa umjesto drugog lica pod njegovim imenom ili da ponovo glasa.

Zabranjeno je tzv. porodično glasanje. U slučaju navedenog, posmatraču se sugerira da primjedbu o tome obavezno unese u Zapisnik o radu biračkog odbora, po mogućnosti uz navođenje broja zabilježenih slučajeva porodičnog glasanja, odnosno da primjedbu dostavi u pisanoj formi uz obavezan potpis.

3.4.4 Pomoć drugog lica kod glasanja

Kako bi se uveo sistem kontrole pomoći drugog lica, Centralna izborna komisija BiH propisala je obavezu dokazivanja potrebe za pružanjem pomoći drugog lica, kao i izgled i sadržaj PDL obrasca.

Na zahtjev birača koji je slijep, nepismen ili je lice s invaliditetom, predsjednik biračkog odbora odobrava primjenu postupka po kojem drugo lice, koje izabere birač koji nije u mogućnosti da glasa, pomaže tom biraču pri potpisivanju izvoda iz Centralnog biračkog spiska i glasanju.

Članom 19. Pravilnika o provođenju izbora, propisano je da PDL obrazac između ostalog sadrži i Izjavu da lice koja pomaže biraču može pomoći samo jednom biraču na dan izbora.

U slučaju da je biračko mjesto opremljeno izbornim tehnologijama pomoću kojih se licu s invaliditetom omogućava da glasa samostalno, pomoć drugog lica će biti isključena radi zaštite tajnosti glasanja.

3.5 Zatvaranje biračkog mjesta

Prilikom zatvaranja biračkog mjesta posmatrač bi trebao obratiti pažnju na sljedeće aktivnosti biračkog odbora:

- **da li je biračima koji su u redu za glasanje u trenutku zatvaranja biračkog mjesta odobreno da glasaju**
- **da li je predsjednik biračkog odbora prilikom zatvaranja biračkog mjesta evidentirao prisutne akreditirane posmatrače na način kako je to propisano**
- **da li je predsjednik biračkog odbora nakon zatvaranja biračkog mjesta evidentirao sve podatke u Obrascu za brojno stanje isključivo crvenom hemijskom olovkom**

3.6 Procedura brojanja na biračkom mjestu

Nakon zatvaranja biračkog mjesta posmatrač treba obratiti pažnju na sljedeće aktivnosti biračkog odbora:

- da li je utvrđen broj neiskorištenih glasačkih listića i upakovan u providnu veću zaštitnu vreću;
- da li je utvrđen broj glasača koji su glasali na tom biračkom mjestu, ručno brojeći broj potpisa na izvodu iz Centralnog biračkog spiska i da li su navedeni podaci evidentirani u Obrascu za brojno stanje;
- da li je formirana velika radna površina za brojanje glasačkih listića iz glasačke kutije;
- da li je sadržaj glasačke kutije kompletno istresen na radnu površinu i da li je pokazano da je glasačka kutija prazna;
- da li su razvrstani glasački listići po nivoima;
- da li se svaki glasački listić koji se broji pokazuje posmatračima;
- da li su glasački listići s nivoima koji se ne broje stavljeni u vreću i zadržani na radnoj površini;
- da li se glasački listići broje u timovima po dvoje (dvostrukim brojanjem) po 25 snopova i da li je tačno utvrđen broj glasova koje su osvojili politički subjekti;
- da li su uklonjene sve plave hemijske olovke koje su korištene za glasanje.

Procedura utvrđivanja broja osvojenih glasova po kandidatima koja se odnosi samo na otvorene liste

Za izborne nivoe gdje se vrši brojanje glasova u sistemu otvorene liste nakon utvrđenih rezultata po političkim subjektima vrši se prebrojavanje glasova koji su pojedinačno osvojili kandidati unutar liste, te bi posmatrač trebao obratiti pažnju na sljedeće:

- da li se brojanje u timovima vrši od po 4 člana, od čega jedan član tima čita, drugi član tima kontroliše čitanje, a dva člana tog tima bilježe podatke u pomoćni obrazac za glasove po kandidatima;
 - da li je birački odbor razvrstao glasačke listiće po političkim subjektima;
 - da li je birački odbor za svaki politički subjekt razvrstao glasačke listiće u tri podgrupe:
- ✓ glasačkih listića gdje su birači označili samo politički subjekt

- ✓ glasačkih listića gdje su birači označili do 3 kandidata političkog subjekta
- ✓ glasačkih listića gdje su birači označili 4 i više kandidata političkog subjekta
- da li birački odbor broji po kandidatima samo glasačke listiće na kojima su glasači označili do 3 kandidata;
- da li je predsjednik biračkog odbora nakon završenog ciklusa prebrojavanja, rezultate brojanja upisao isključivo crvenom hemijskom olovkom u obrasce;
- da li je birački odbor nakon završenog ciklusa prebrojavanja, upakovao materijal prema šemi pakovanja u vreće i stavio pečat, a rezultate brojanja upisao u obrasce;
- da li je obrasce (žuta kopija) s rezultatima brojanja izložio na biračkom mjestu.

Prilikom prebrojavanja glasačkih listića crvena hemijska olovka može biti samo kod članova tima koji bilježe podatke u pomoćni obrazac i predsjednika za evidentiranje podataka u obrasce. Svako biračko mjesto posjeduje obrasce u koje izborni posmatrači mogu prepisati rezultate sa žutih kopija.

3.7 Primjedbe posmatrača

Prilikom posmatranja izbornog procesa posmatrač treba biti svjestan atmosfere izvan i unutar biračkog mjesta, nadalje ukoliko primijeti probleme ili kršenje izborne procedure, posmatrač se obraća predsjedniku biračkog odbora. Način na koji se obraća predsjedniku biračkog odbora mora biti takav da se ne može tumačiti kao davanje uputstava, naređenja ili kao miješanje u izborni postupak.

Svaki posmatrač bi trebao razlikovati nevažne greške u primjeni pravila i propisa od onih kršenja koja mogu grubo povrijediti izbornu proceduru i utjecati na izborne rezultate, stoga, ukoliko predsjednik biračkog odbora ne otkloni uočeni nedostatak ili kršenja izborne procedure, posmatrač unosi svoja zapažanja u Zapisnik o radu biračkog odbora, Obrazac za izvješćavanje i potpisuje se.

Zapisnik o radu biračkog odbora je sačinjen tako da svaka stranica ima svoju kopiju na kojoj se preslikavaju podaci upisani na stranici.

Posmatrač ima pravo od gradske/općinske izborne komisije tražiti kopiju/prijepis Zapisnika o radu s biračkog mjesta čiji je rad posmatrao, te će mu se isti omogućiti na pogodan način što podrazumijeva i fotografisanje putem mobilnog aparata.

Posmatrač treba odmah obavijestiti gradsku/općinsku izbornu komisiju u sljedećim situacijama:

- *ako njemu ili drugim posmatračima nije dozvoljen ulazak na biračko mjesto ili je udaljen s biračkog mjesta,*
- *ako se stvara kaos na biračkom mjestu,*
- *ako se onemogućava upisivanje primjedbi u Zapisnik o radu biračkog odbora (ZARBO).*

3.8 Zahtjevi za ponovno brojanje

Nakon što Centralna izborna komisija BiH utvrdi i objavi izborne rezultate, akreditirani posmatrač može zahtijevati da Centralna izborna komisija BiH ponovo broji glasačke listiće na biračkom mjestu na kojem je bio posmatrač. Akreditirani posmatrač može zahtijevati od Centralne izborne komisije BiH da ponovo broji glasačke listiće za glasanje u odsutnosti, glasačke listiće kojima se glasalo izvan Bosne i Hercegovine ili nepotvrđene-kovertirane glasačke listiće.

Centralna izborna komisija BiH može razmatrati zahtjev za ponovno brojanje glasačkih listića koji je podnio akreditirani posmatrač, ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

- *da je zahtjev podnesen u pisanoj formi i da ga je potpisao akreditirani posmatrač;*
- *da je posmatrač na biračkom mjestu u ZARBO upisao primjedbu kojom ukazuje da birački odbor nije radio u skladu s Izbornim zakonom;*
- *da su u zahtjevu tačno navedene činjenice koje opravdavaju ponovno brojanje uključujući članove Izbornog zakona koji nisu poštovani ili su prekršeni;*
- *da je u zahtjevu naveden približan broj glasačkih listića za koje se vjeruje da nisu ispravni;*
- *da je u zahtjevu navedeno kako bi ova povreda zakona utjecala na izborne rezultate i*
- *da je zahtjev podnesen Centralnoj izbornoj komisiji BiH u roku od 72 sata od dana kada je Centralna izborna komisija BiH objavila utvrđene izborne rezultate.*

Centralna izborna komisija BiH nalaže ponovno brojanje ako se utvrdi da broj glasačkih listića premašuje broj glasača koji su glasali na biračkom mjestu za više od 2%.

DIO IV.

PRILOZI

4.1 Primjeri glasačkih listića

LOKALNI IZBORI 06.10.2024. ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 06.10.2024.		GRAD / OPĆINA 000 ГРАД / ОПШТИНА 000	
PROČITAJTE NAPUTAK/UPUTSTVO NA PREDNJOJ STRANICI!		ПРОЧИТАЈТЕ УПУТСТВО НА ПРЕДЊОЈ СТРАНИ!	
ПАРТИЈА БОРДО 1 ☐ КАНДИДАТ А 2 ☐ КАНДИДАТ Б 3 ☐ КАНДИДАТ Ц 4 ☐ КАНДИДАТ Д 5 ☐ КАНДИДАТ Е 6 ☐ КАНДИДАТ Ф 7 ☐ КАНДИДАТ Г 8 ☐ КАНДИДАТ Х 9 ☐ КАНДИДАТ И 10 ☐ КАНДИДАТ Ј 11 ☐ КАНДИДАТ К 12 ☐ КАНДИДАТ М 13 ☐ КАНДИДАТ Н 14 ☐ КАНДИДАТ О STRANKA ZELENA 1 ☐ KANDIDAT A 2 ☐ KANDIDAT B 3 ☐ KANDIDAT C 4 ☐ KANDIDAT D 5 ☐ KANDIDAT E 6 ☐ KANDIDAT F 7 ☐ KANDIDAT G 8 ☐ KANDIDAT H 9 ☐ KANDIDAT I 10 ☐ KANDIDAT J 11 ☐ KANDIDAT K 12 ☐ KANDIDAT M 13 ☐ KANDIDAT N 14 ☐ KANDIDAT O ПАРТИЈА ЉУБИЧАСТА 1 ☐ КАНДИДАТ А KOALICIJA CRNA 1 ☐ KANDIDAT A 2 ☐ KANDIDAT B 3 ☐ KANDIDAT C 4 ☐ KANDIDAT D 5 ☐ KANDIDAT E 6 ☐ KANDIDAT F 7 ☐ KANDIDAT G 8 ☐ KANDIDAT H 9 ☐ KANDIDAT I	10 ☐ KANDIDAT J 11 ☐ KANDIDAT K KANDIDAT PLAVI - NEZAVISNI KANDIDAT STRANKA ŽUTA 1 ☐ KANDIDAT A 2 ☐ KANDIDAT B 3 ☐ KANDIDAT C 4 ☐ KANDIDAT D 5 ☐ KANDIDAT E 6 ☐ KANDIDAT F STRANKA SMEDA 1 ☐ KANDIDAT A 2 ☐ KANDIDAT B 3 ☐ KANDIDAT C 4 ☐ KANDIDAT D 5 ☐ KANDIDAT E 6 ☐ KANDIDAT F 7 ☐ KANDIDAT G 8 ☐ KANDIDAT H 9 ☐ KANDIDAT I 10 ☐ KANDIDAT J 11 ☐ KANDIDAT K 12 ☐ KANDIDAT M 13 ☐ KANDIDAT N 14 ☐ KANDIDAT O STRANKA SIVA 1 ☐ KANDIDAT A 2 ☐ KANDIDAT B 3 ☐ KANDIDAT C 4 ☐ KANDIDAT D 5 ☐ KANDIDAT E STRANKA BIJEĽA 1 ☐ KANDIDAT A 2 ☐ KANDIDAT B 3 ☐ KANDIDAT C 4 ☐ KANDIDAT D 5 ☐ KANDIDAT E 6 ☐ KANDIDAT F 7 ☐ KANDIDAT G LISTA SE NASTAVLJA U SLJEDEĆEM STUPCU! ЛИСТА СЕ НАСТАВЉА У СЉЕДЕЋОЈ КОЛОНИ!	8 ☐ KANDIDAT H 9 ☐ KANDIDAT I 10 ☐ KANDIDAT J 11 ☐ KANDIDAT K 12 ☐ KANDIDAT M STRANKA CRVENA 1 ☐ KANDIDAT A 2 ☒ KANDIDAT B 3 ☒ KANDIDAT C 4 ☐ KANDIDAT D 5 ☐ KANDIDAT E 6 ☒ KANDIDAT F 7 ☒ KANDIDAT G 8 ☐ KANDIDAT H 9 ☐ KANDIDAT I 10 ☒ KANDIDAT J 11 ☒ KANDIDAT K STRANKA NARANDŽASTA 1 ☐ KANDIDAT A 2 ☐ KANDIDAT B 3 ☐ KANDIDAT C 4 ☐ KANDIDAT D 5 ☐ KANDIDAT E 6 ☐ KANDIDAT F 7 ☐ KANDIDAT G 8 ☐ KANDIDAT H 9 ☐ KANDIDAT I ПАРТИЈА РОЗА 1 ☐ KANDIDAT A 2 ☐ KANDIDAT B 3 ☐ KANDIDAT C 4 ☐ KANDIDAT D 5 ☐ KANDIDAT E 6 ☐ KANDIDAT F 7 ☐ KANDIDAT G 8 ☐ KANDIDAT H 9 ☐ KANDIDAT I 10 ☐ KANDIDAT J 11 ☐ KANDIDAT K 12 ☐ KANDIDAT M 13 ☐ KANDIDAT N 14 ☐ KANDIDAT O	KRAJ LISTE. КРАЈ ЛИСТЕ.

Primjer važećeg glasačkog listića za politički subjekt

OBRAZAC ZA BROJNO STANJE (LOKALNI IZBORI FBiH)	NAZIV I ŠIFRA OPĆINE/IZBORNE JEDINICE: ILIDŽA 131A	BROJ BIRAČKOG MJESTA: 131A024	BS
---	--	---	----

Serijski broj plastičnog pečata																											
PEČAT 1								PEČAT 2																			
BA	1	6	0	2	7	8	BA	1	6	0	2	7	9	BA	1	6	0	2	8	0	BA	1	6	0	2	8	1

DIO I: PRIJE OTVARANJA BIRAČKOG MJESTA																							
1. Broj birača na izvodu iz Centralnog/Srednjeg biračkog spiska/popisa (ručno unijeti)												=											
2. Broj primljenih glasačkih listića												=											
GRADONAČELNIK GRADA / NAČELNIK OPĆINE												GRADSKO / OPĆINSKO VIJEĆE											
0												6											
0												6											

DIO II: TOKOM GLASANJA/TJEKOM GLASOVANJA																							
3. Broj naknadno primljenih / izuzetih glasačkih listića												=											
4. Sveukupan broj primljenih gl. listića (red 2 + red 3)												=											
GRADONAČELNIK GRADA / NAČELNIK OPĆINE												GRADSKO / OPĆINSKO VIJEĆE											
0												0											
0												6											

DIO III: NAKON ZATVARANJA BIRAČKOG MJESTA																							
5. Broj potpisa na izvodu iz Centralnog/Srednjeg biračkog spiska/popisa (ručno brojati)												=											
6. Broj upropaštenih glasačkih listića (paketi 2)												=											
7. Broj IZDANIH glasačkih listića (red 5 + red 6)												=											
8. Broj NEISKORIŠTENIH glasačkih listića (ručno brojati)												=											
9. UKUPAN BROJ ZADUŽENIH GL. LISTIĆA (red 7 + red 8)												=											
10. TEST TAČNOSTI/TOČNOSTI: red 9 = red 4; ako nisu isti, upisati razliku												=											
0												0											

Potpisujući se ispod, izjavljujem da ovi brojevi tačno/točno odražavaju izborne aktivnosti na ovom biračkom mjestu

Serijski broj plastičnog pečata											
PEČAT 5											
BA	1	6	0	2	8	2					

IME(ŠTAMPANIM/TISKANIM SLOVIMA)	POTPIS
PREDSEDNIK VELJKO PETROVIĆ	
ČLAN 1 SANDA SUBOTIĆ	
ČLAN 2 TATJANA TRIFKOVIĆ	

IME(ŠTAMPANIM/TISKANIM SLOVIMA)	POTPIS
ČLAN 3 LAKOVIĆ MUSTAFA	
ČLAN 4 NEZIHA MUSTAFIĆ	

Obrazac za brojno stanje

NAZIV I DATUM ODRŽAVANJA IZBORA

OBRAZAC ZA ZBIRNE / ZBROJNE REZULTATE ZR (VEĆINSKI GLAS) / ОБРАЗАЦ ЗА ЗБИРНЕ РЕЗУЛТАТЕ ЗР (ВЕЋИНСКИ ГЛАС) ZR / ЗР

NAZIV OPĆINE НАЗИВ ОПШТИНЕ	ŠIFRA OPĆINE ШИФРА ОПШТИНЕ	ŠIFRA BIRAČKOG MJESTA ШИФРА БИРАЧКОГ МЈЕСТА

1) Укупан број потписа на изводу из Централног бирачког списка (ред 5 из Обрасца за бројно стање)	Kandidat Кандидат	Politička stranka, koalicija ili nezavisni / neovinski kandidat Политичка странка, коалиција или независни кандидат	Broj važećih glasova Број важећих гласова			
330	KANDIDAT A		-	-	2	5
2) Број гласачких листића у гласачкој кутији Број гласачких листића у гласачкој кутији	KANDIDAT B		-	1	2	5
330	KANDIDAT C		-	1	7	0
3) Тест тачности / тоčnosti ред / redak 1 = ред / redak 2; ако нису исти уписати разлику Тест тачности ред 1 = ред 2; ако нису исти уписати разлику	KANDIDAT E		-	-	-	0
0	KANDIDAT F		-	-	-	0
A) Неважећи неозначени гласачки листићи A) Неважећи неозначени гласачки листићи	KANDIDAT G		-	-	-	0
5						
B) Неважећи остали гласачки листићи B) Неважећи остали гласачки листићи						
5						
Uкупан број неважећих гласачких листића C) (ред / redak A + ред / redak B) Uкупан број неважећих гласачких листића D) (ред A + ред B)						
10						
D) Uкупан број важећих гласова D) Uкупан број важећих гласова						
320						
Uкупан број свих гласачких листића E) (ред / redak C + ред / redak D) Uкупан број свих гласачких листића (ред U + ред D)						
330						
Test тачности / тоčnosti: ред / redak E = ред / redak 2; ако нису исти уписати разлику F) Φ Test тачности: ред E = ред 2; ако нису исти уписати разлику						
0						
Serijski broj pečata za zaštitu врећу са гласачким листићима (BOJA VREĆE U ZAVISNOSTI OD NIVOА) Серијски број печата за заштитну врећу са гласачким листићима (BOJA VREĆE U ZAVISNOSTI OD NIVOА)	UKUPNO (= ред / redak D) УКУПНО (= ред D)					
BA 1 2 4 6 4 6						

Потписујући се изјављује да ови бројеви тачно / тачно одражавају активности бројања / бројења на овом бирачком мјесту.

Потписујући се изјављује да ови бројеви тачно одражавају активности бројања на овом бирачком мјесту.

	IME I PREZIME (TISKANIM SLOVIMA) ИМЕ И ПРЕЗИМЕ (ТИСКАНИМ СЛОВИМА)	POTPREK ПОТПРЕК		IME I PREZIME (TISKANIM SLOVIMA) ИМЕ И ПРЕЗИМЕ (ТИСКАНИМ СЛОВИМА)	POTPREK ПОТПРЕК
PREDSJEDNIK ПРЕДСЈЕДНИК			ČLAN 3 ЧЛАН 3		
ČLAN 1 ЧЛАН 1			ČLAN 4 ЧЛАН 4		
ČLAN 2 ЧЛАН 2			ČLAN 5 ЧЛАН 5		

Primjer: Obrazac za zbirne rezultate ZR – većinski glas

OBRAZAC ZA ZBIRNE / ZBORANE REZULTATE ZR (PROPORCIONALNA ZASTUPLJENOST) / ОБРАЗАЦ ЗА ЗБИРНЕ РЕЗУЛТАТЕ ЗР (ПРОПОРЦИОНАЛНА ЗАСТУПЛЈЕНОСТ)

ZR / ЗР

NAZIV OPĆINE НАЗИВ ОПШТИНЕ	ŠIFRA OPĆINE ШИФРА ОПШТИНЕ		ŠIFRA BIRAČKOG MJEŠTA ШИФРА БИРАЧКОГ МЈЕСТА	
	131		131A024	

	ZBIR/ZBORI GLASOVA ЗБИР ГЛАСОВА
Укупан број пописа на изводу из Centralnog biračkog popisa / Štedljivog biračkog popisa (red / redak 5 iz Obraza za brojno stamje) Укупан број пописа на изводу из Centralnog бирачког списка (ред 5 из Образа за бројно стамје)	320
2) Број гласачких листица у гласачкој кутiji Број гласачких листица у гласачкој кутiji	320
3) Тест тачности / тоčnosti Red / redak 1 = red / redak 2. ако нису исти упрости разлику Тест тачности ред 1 = ред 2, ако нису исти упрости разлику	0
A) Неважачки неомножени гласачки листици Неважачки неомножени гласачки листици	4
B) Неважачки остали гласачки листици Неважачки остали гласачки листици	6
C) Укупан број неважачких гласачких листица (red / redak A + red / redak B) Укупан број неважачких гласачких листица (ред А + ред В)	10
D1) Укупан број важећих гласачких листица странка, коалиција, листа независних / неоптишних кандидата или независних кандидата Д1) Укупан број важећих гласачких листица странка, коалиција, листа независних кандидата или независних кандидата	310
D2) Укупан број важећих гласачких листица (национална мањина) Д2) Укупан број важећих гласачких листица (национална мањина)	0
D) Укупан број важећих гласачких листица (red / redak D1 + red / redak D2) Укупан важећих гласачких листица (ред Д1 + ред Д2)	310
E) (red / redak C + red / redak D) Укупан број свих гласачких листица (ред II + ред Д)	320
F) Тест тачности / тоčnosti Red / redak E = red / redak 2. ако нису исти упрости разлику Тест тачности ред Е = ред 2, ако нису исти упрости разлику	0

Serpski broj gласачког пописа за забавна гласачка листица (PROVIDNA VEC A) Серпски број гласачког пописа за забавна гласачка листица (ПРОВИДНА ВЕА)									
BA	1	2	0	2	4	4	1		
Serpski broj gласачког пописа за забавна гласачка листица – одвојена листа (BOA VRECE U ZAVISNOSTI OD NIVO A) Серпски број гласачког пописа за забавна гласачка листица – одвојена листа (БОА ВРЕЦЕ У ЗАВИСНОСТИ ОД НИВОА)									
BA	1	2	0	2	4	4	2		
Serpski broj gласачког пописа за забавна гласачка листица – одвојена листа (PROVIDNA MAJA) Серпски број гласачког пописа за забавна гласачка листица – одвојена листа (ПРОВИДНА МАЈА)									
BA	1	2	0	2	4	4	3		

IMJE I PREZIME (IME ANA SI OVOM A) ИМЕ И ПРЕЗИМЕ (ИМЕ АНА СИ ОВОМ А)		IMJE I PREZIME (IME ANA SI OVOM A) ИМЕ И ПРЕЗИМЕ (ИМЕ АНА СИ ОВОМ А)		IMJE I PREZIME (IME ANA SI OVOM A) ИМЕ И ПРЕЗИМЕ (ИМЕ АНА СИ ОВОМ А)	
VELJKO PETROVIĆ		TATJANA TREKOVIĆ		NEŽIHA MUSTAFIĆ	
SANDA SUBOTIĆ		MUSTAFA LAKOVIĆ			

ОБРАЗАЦ ЗА ЗБИРНЕ / ZBORNE REZULTATE ЗР (ПРОПОРЦИОНАЛНА ЗАСТУПљЕНОСТ) / ОБРАЗАЦ ЗА ЗБИРНЕ РЕЗУЛТАТЕ ЗР (ПРОПОРЦИОНАЛНА ЗАСТУПљЕНОСТ)		ЗР / ЗР	
НАЗИВ ОПШТИНЕ НАЗИБ ОПШТИНЕ		ШИФА ОПШТИНЕ	ШИФА БИРАЧКОГ МЈЕСТА
		131	131A024

КБ. Појединачна страна, коалиција, листа независних кандидата или независних кандидата РБ. Појединачна страна, коалиција, листа независних кандидата или независних кандидата				Број важећих гласова Број бирачких тачака			
1	НАЈБЕЋА СТРАНКА ИЛИ - ИЛИ	-	-	6	0		
2	ПАРТИЈА ПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОЂАЧА	-	-	-	5		
3	СТРАНКА НЕЗАВИСНИХ КАНДИДАТА	-	1	1	5		
4	СТРАНКА ЗА НАЈБЕЋЕ И СВЕ ШТО ВОЛЕ МЛАДИ	-	-	7	0		
5	КАНДИДАТ А - НЕЗАВИСНИ КАНДИДАТ	-	-	-	0		
6	СТРАНКА ПЛАНИСТА НЕЗАВИСНИХ КАНДИДАТА И СКУПЛАЧА САВЈЕТА	-	-	-	0		
7	СТРАНКА ЛОКАЛНИХ РАДНИКА	-	-	6	0		
8	КОНЗЕРВАТИВНО НАУЧНА ПАРТИЈА	-	-	-	0		
9	ГРАЂАНСКА ДЕЈЕЋА СТРАНКА	-	-	-	0		
10	СПОРТИСКА СТРАНКА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	-	-	-	0		
11	НИЈЕ СЛЕДНО	-	-	-	0		
12	ДР - ДЕМОКРАТИСКИ ПРИЈОДНО	-	-	-	0		
13							
14							
15							
16							
17							

1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							

Получио је у складу са одредбама Закона о локалним изборима
одговарајуће информације / информације на основу
локалних изборних резултата.

Заступио је у складу са одредбама Закона о локалним изборима
одговарајуће информације / информације на основу локалних
изборних резултата.

ПРЕДСЕДНИК ПРЕДСЕДНИК	НАЈБЕЋЕЋА СТРАНКА ИЛИ - ИЛИ	ПОДРЕДНИК ПОДРЕДНИК	НАЈБЕЋЕЋА СТРАНКА ИЛИ - ИЛИ	ПОДРЕДНИК ПОДРЕДНИК	НАЈБЕЋЕЋА СТРАНКА ИЛИ - ИЛИ	ПОДРЕДНИК ПОДРЕДНИК
CLAN 1 CLAN 1	VELJKO PETROVIĆ	CLAN 2 CLAN 2	TATIANA TRIFKOVIĆ	CLAN 4 CLAN 4	NEZIH MUSTAFIĆ	
CLAN 1 CLAN 1	SANDA SUBOTIĆ	CLAN 3 CLAN 3	MUSTAFA LAKOVIĆ	CLAN 5 CLAN 5		

Primjer: Obrazac za zbirne rezultate ЗР – пропорционална

Pomoćni obrazac za brojanje

1

Broj kandidata	Politička stranka, koalicija ili lista neovisnih kandidata		Broj kandidata	Politička stranka, koalicija ili lista neovisnih kandidata		Broj kandidata	Politička stranka, koalicija ili lista neovisnih kandidata		Broj kandidata	Politička stranka, koalicija ili lista neovisnih kandidata		Broj kandidata	UKUPNO
	Glasovi	Zbroj		Glasovi	Zbroj		Glasovi	Zbroj		Glasovi	Zbroj		
1	III III I	11	1	III III	10	1			1			1	21
2	III III III III	20	2	III III III	13	2			2			2	33
3	III III	10	3	III II	7	3			3			3	17
4	III	3	4	III	3	4			4			4	6
5		0	5	I	1	5			5			5	1
6		0	6		0	6			6			6	0
7	III III III III II	22	7	III III III	13	7			7			7	35
8	III	5	8	III III	9	8			8			8	14
9	III III	8	9	III III	9	9			9			9	17
10		10	10		10	10			10			10	
11		11	11		11	11			11			11	
12		12	12	+	12	12			12			12	
13		13	13		13	13			13			13	
14		14	14		14	14			14			14	
15		15	15		15	15			15			15	
16		16	16		16	16			16			16	
17		17	17		17	17			17			17	
18		18	18		18	18			18			18	
19		19	19		19	19			19			19	
20		20	20		20	20			20			20	
21		21	21		21	21			21			21	
22		22	22		22	22			22			22	
23		23	23		23	23			23			23	
24		24	24		24	24			24			24	
25		25	25		25	25			25			25	
26		26	26		26	26			26			26	
27		27	27		27	27			27			27	
28		28	28		28	28			28			28	
29		29	29		29	29			29			29	
30		30	30		30	30			30			30	
31		31	31		31	31			31			31	
32		32	32		32	32			32			32	
33		33	33		33	33			33			33	
34		34	34		34	34			34			34	
35		35	35		35	35			35			35	
36		36	36		36	36			36			36	
37		37	37		37	37			37			37	
38		38	38		38	38			38			38	
39		39	39		39	39			39			39	

↑
PRESAVITI OVDJE

NAZIV OPĆINE НАЗИВ ОПШТИНЕ	ŠIFRA OPĆINE ШИФРА ОПШТИНЕ		ŠIFRA BIRAČKOG MJESTA ШИФРА БИРАЧКОГ МЈЕСТА	
	131		131A024	

Glasovi za / Гласови за:					Glasovi za / Гласови за:					Glasovi za / Гласови за:					Glasovi za / Гласови за:				
KANDIDAT A – NEZAVISNI KANDIDAT					ŠTRANKA PLATELISTA NODUZATČARA I СКУПЛАЦА САЛВЕРА					ŠTRANKA LUČKIH RADNIKA					KONZERVATIVNO NAUČNA PARTIJA				
RB. РБ.	Kandidat Кандидат	Broj važećih glasova Број важећих гласова	Broj bирачких тисача		RB. РБ.	Kandidat Кандидат	Broj važećih glasova Број важећих гласова	Broj бирачких тисача		RB. РБ.	Kandidat Кандидат	Broj važećih glasova Број важећих гласова	Broj бирачких тисача		RB. РБ.	Kandidat Кандидат	Broj važećih glasova Број важећих гласова	Broj бирачких тисача	
1	KANDIDAT A – NEZAVISNI KANDIDAT	-	-	2 0	1	KANDIDAT A	-	-	0 0	1	KANDIDAT A	-	1 0 1		1	KANDIDAT A	-	-	2 4
2					2	KANDIDAT B	-	-	2 2	2	KANDIDAT B	-	9 2		2	KANDIDAT B	-	-	1 3
3					3	KANDIDAT C	-	-	0 0	3	KANDIDAT C	-	4 6		3	KANDIDAT C	-	-	1 7
4					4	KANDIDAT D	-	-	0 0	4	KANDIDAT D	-	-	0 0	4	KANDIDAT D	-	-	4 4
5					5	KANDIDAT E	-	-	0 0	5	KANDIDAT E	-	-	0 0	5	KANDIDAT E	-	-	1 1
6					6	KANDIDAT F	-	-	0 0	6	KANDIDAT F	-	1 0 0		6				
7					7					7	KANDIDAT G	-	-	0 0	7				
8					8					8	KANDIDAT H	-	-	9 4	8				
9					9					9	KANDIDAT I	-	-	6 4	9				
10					10					10	KANDIDAT J	-	-	2 7	10				
11					11					11	KANDIDAT K	-	-	1 0	11				
12					12					12	KANDIDAT M	-	-	1 1	12				
13					13					13	KANDIDAT N	-	1 1 0		13				
14					14					14	KANDIDAT O	-	-	5 5	14				
15					15					15					15				
16					16					16					16				
17					17					17					17				
18					18					18					18				
19					19					19					19				

PREDSJEDNIK ПРЕДСЈЕДНИК		IME I PREZIME (TISKANISLOVNOM) ИМЕ И ПРЕЗИМЕ (ТИСКАНСЛОВНО)	POTIS ПОТИС	CLAN 2 ЧЛАН 2	IME I PREZIME (TISKANISLOVNOM) ИМЕ И ПРЕЗИМЕ (ТИСКАНСЛОВНО)	POTIS ПОТИС	CLAN 4 ЧЛАН 4
VELJKO PETROVIĆ				CLAN 1 ЧЛАН 1	SANDA SUBOTIĆ		CLAN 3 ЧЛАН 3
TATJANA TRKOVIC				CLAN 5 ЧЛАН 5	NEZHA MUSTAFIC		
MUSTAFA LAKOVIC							

Primjer: Obrazac za zbirne rezultate ZR – proporcionalna zastupljenost

Primjer: Obrazac za zbirne rezultate ZR – proporcionalna zastupljenost

4.3 Zahtjev za akreditiranje

ZAHTJEV ZA AKREDITIRANJE ORGANIZACIJE ZA POSMATRANJE IZBORA

Opći podaci		
Naziv (Politički subjekt/Udruženje građana/Medunarodna organizacija)		
Tip/vrsta organizacije: (Označite odgovarajući kvadratić pored vrste organizacije)	1) Politički subjekt	
	2) Udruženje građana	
	3) Međunarodna organizacija	
Kontakt adresa		
Broj telefona / faksa, uključujući i pozivni broj		
E-mail		

Podaci o aktivnostima posmatranja		
Organizacije se prijavljuju za posmatranje: (Označite odgovarajući kvadratić pored naziva izborne aktivnosti koju namjeravate posmatrati)	A) Rada Centralne izborne komisije BiH	
	B) Rada izborne komisije	
	C) Rada centra za birački spisak	
	D) Rada na biračkom mjestu	
	E) Rada Glavnog centra za brojanje	
	F) Rada u diplomatsko-konzularnim predstavništvima	

Svojim potpisom ovlašteno lice organizacije potvrđuje da će se organizacija i akreditirani posmatrač, pridržavati odredbi Izbornog zakona Bosne i Hercegovine i propisa utvrđenih od strane Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine.

Datum	Potpis ovlaštenog lica organizacije
--------------	--

PODACI O PREDLOŽENIM POSMATRAČIMA

Podaci o organizaciji i mjestu posmatranja	
Naziv (Političkog subjekta/Udruženja građana/Međunarodne organizacije)	
Aktivnost koja se posmatra: (navesti naziv i mjesto: CIK BiH, OIK/GIK-Općina /Grad, GCB, BM-Općina /Grad, DKP BiH-Grad)	

Lični podaci posmatrača					
R/B	Prezime	Ime	Broj važeće lične isprave	Naziv države koja je izdala ličnu ispravu	Jedinstveni matični broj (za posmatrače državljanke BiH)
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					
11.					
12.					
13.					
14.					
15.					
16.					
17.					
18.					
19.					
20.					

Datum	Potpis ovlaštenog lica organizacije
--------------	--

PRAVILA PONAŠANJA I IZJAVA O POŠTOVANJU TAJNOSTI GLASANJA

akreditiranog posmatrača za posmatranje rada: Centralne izborne komisije BiH, izborne komisije, centra za birački spisak, biračkog mjesta, Glavnog centra za brojanje, biračkih mjesta u DKP BiH i drugih izbornih mjesta

Podaci o organizaciji i posmatraču	
Naziv (Politički subjekt/Udruženje građana/Medunarodna organizacija)	
Prezime i ime posmatrača	

PRAVILA PONAŠANJA Ja, _____, kao akreditirani posmatrač, ovim izjavljujem: A) da ću biti nepristrasan u skladu s mojim dužnostima; B) da se neću miješati u izborni proces koji uključuje upis birača u Centralni birački spisak, proceduru na dan glasanja ili brojanja glasova i da ću poštovati tajnost glasanja; C) da neću pokušati vršiti bilo kakav utjecaj na lice u vezi s njegovim izborom biračkih opcija ili načina na koji će označiti glasački listić; D) da ću poštovati odredbe Izbornog zakona BiH. Posmatrač može stavljati obrazložene primjedbe na rad organa nadležnih za provođenje izbora utvrđenih Izbornim zakonom BiH u pisanoj formi koje se prilažu u zapisnik o radu organa nadležnog za provođenje izbora, na osnovu čega politički subjekt može uložiti prigovor nadležnom organu.

Datum	Potpis posmatrača
--------------	--------------------------

4.4 GIK/OIK kontakti

šifra	NAZIV IZBORNE KOMISIJE	ADRESA IZBORNE KOMISIJE	TELEFON
001	VELIKA KLADUŠA	Hamdije Pozderca br. 3 77230 Velika Kladuša	037/770-030
002	CAZIN	Trg prvog predsjednika Predsjedništva RBiH Alije Izetbegovića br. 14 77220 Cazin	037/515-368
003	BIHAĆ	Bosanska br.4 77101 Bihać	037/229-624
004	BOSANSKA KRUPA	Trg Avde Ćuka bb 77240 Bosanska Krupa	037/961-478
005	BUŽIM	505. Viteške BBR br. 26 77245 Bužim	037/419-516
006	KRUPA NA UNI	Dr. Milana Jelića br. 3 79227 Donji Dubovik	052/750-001
007	NOVI GRAD	Petra Kočića br. 2 Novi Grad 79220	052/751-095 052/753-505
008	KOZARSKA DUBICA	Svetosavska br. 5 79240 Kozarska Dubica	052/416-014
009	PRIJEDOR	Trg oslobođenja br. 1 79102 Prijedor	052/213-897
010	GRADIŠKA	Vidovdanska 1A 78400 Gradiška	051/810-300
011	LAKTAŠI	Karađorđeva br. 56 78250 Laktaši	051/334-225
012	SRBAC	Trg srpskih boraca br. 1 78420 Srbac	051/740-777 (lokal 105)
013	PRNJAVOR	Karađorđeva br. 2 78430 Prnjavor	051/640-550
014	DERVENTA	Trg oslobođenja br. 3 74400 Derventa	053/315-112

šifra	NAZIV IZBORNE KOMISIJE	ADRESA IZBORNE KOMISIJE	TELEFON
016	BROD	Svetog Save br. 17 74450 Brod	053/610-169 053/612-015
017	ODŽAK	Trg br. 1 76290 Odžak	031/761-018 031/762- 363 031/761-693
018	VUKOSAVLJE	Musa Ćazim Ćatić br. 163 74470 Vukosavlje	053/707-704 053/707-702
020	DOMALJEVAC - ŠAMAC	Posavskih branitelja 148 76233 Domaljevac	031/716-609
021	ŠAMAC	Kralja Aleksandra I Karađorđevića br. 4 76230 Šamac	054/490-458
022	ORAŠJE	Treća ulica br. 45 76270 Orašje	031/714-578
023	DONJI ŽABAR	Donji Žabar 76273 Donji Žabar	054/875-100
024	MODRIČA	Vidovdanska br. 1 74480 Modriča	053/810-785
025	GRADAČAC	Husein kapetan Gradašević bb 76250 Gradačac	035/369-759
026	PELAGIĆEVO	Trg poginulih boraca otadžbinskog rata bb 76256 Pelagićevo	054/810-088
029	BIJELJINA	Trg Kralja Petra I Karađorđevića br. 1 76300 Bijeljina	055/233-122 055/211-930
030	BOSANSKI PETROVAC	Bosanska br. 110 77250 Bosanski Petrovac	037/883-583 037/883-570
031	PETROVAC	Centar br. 12 79290 Drinić	050/465-004
032	SANSKI MOST	Banjalučka br. 3 79260 Sanski Most	037/681-724
033	OŠTRA LUKA	Oštra Luka br. 55 79263 Oštra Luka	052/337-800

šifra	NAZIV IZBORNE KOMISIJE	ADRESA IZBORNE KOMISIJE	TELEFON
034	BANJA LUKA	Trg srpskih vladara br. 1 78000 Banja Luka	051/244-585
035	ČELINAC	Prvog krajiškog proleterskog bataljona br. 50 78240 Čelinac	051/553-033
036	DOBOJ-ISTOK	Općina Doboj Istok 74207 Klokotnica	035/720-776
037	DOBOJ-JUG	Trg 21. mart br.1 Matuzići 74203 Doboj Jug	032/691-245
038	DOBOJ	Hilandarska br. 1 74000 Doboj	053/227-560
039	TEŠANJ	Trg Alije Izetbegovića br. 1 74260 Tešanj	032/650-022 (lokal 148)
040	STANARI	Stanari bb 74208 Stanari	053/201-815
042	MAGLAJ	Viteška br. 4 74250 Maglaj	032/465-839
044	GRAČANICA	Mula Mustafe Bašeskije br. 1 75320 Gračanica	035/707-022
045	PETROVO	Ozrenskih odreda br. 25 74317 Petrovo	053/262-290
047	LUKAVAC	Trg slobode br. 1 75300 Lukavac	035/553-253
049	SREBRENİK	Teritorijalne odbrane 92, bb 75350 Srebrenik	035/951-202
050	TUZLA	ZAVNOBIH br. 11 75000 Tuzla	035/307-486
052	ČELIĆ	Alije Izetbegovića br. 60-2 75246 Čelić	035/668-685
054	LOPARE	Cara Dušana br. 143 75240 Lopare	055/650-193

šifra	NAZIV IZBORNE KOMISIJE	ADRESA IZBORNE KOMISIJE	TELEFON
055	TEOČAK	Centar bb 75414 Teočak	035/756-073
056	UGLJEVIK	Trg Draže Mihajlovića bb 763330 Ugljevik	055/773-744
057	DRVAR	Titova br. 1 80260 Drvar	034/820-024
058	ISTOČNI DRVAR	Potoci 17 79291 Istočni Drvar	050/465-703
059	KLJUČ	Branilaca bb 79280 Ključ	037/316-343
061	RIBNIK	Rade Jovanića bb 79288 Ribnik	050/431-022
064	MRKONJIĆ-GRAD	Trg Kralja Petra I Karađorđevića 70260 Mrkonjić-Grad	050/220-924
065	JAJCE	Nikole Šopa bb 70101 Jajce	030/658-011
066	JEZERO	21. novembra bb 70206 Jezero	050/291-001
067	DOBRETIĆI	Dobretići bb 77210 Dobretići	030/641/202
068	KNEŽEVO	Gavrila Principa bb 78230 Kneževo	051/591-181
070	KOTOR-VAROŠ	Cara Dušana bb 78220 Kotor-Varoš	051/785-077
074	TESLIĆ	Karađorđeva 18 74270 Teslić	053/433-680
075	ŽEPČE	Zagrebačka bb 72230 Žepče	032/888-248
077	ZAVIDOVIĆI	Mehmed Paše Sokolovića 66 72220 Zavidovići	032/878-314

šifra	NAZIV IZBORNE KOMISIJE	ADRESA IZBORNE KOMISIJE	TELEFON
078	BANOVIĆI	Alije Dostovića br. 1 75290 Banovići	035/743-444
079	ŽIVINICE	Alije Izetbegovića br. 28 75270 Živinice	035/773-777
080	KALESIJA	Patriotske lige br. 15 75260 Kalesija	035/367-710
081	OSMACI	Osmaci br. 111 75406 Osmaci	056/337-314 056/337-603
082	SAPNA	206. Viteške brigade bb 75411 Sapna	035/599-538
083	ZVORNIK	Svetog Save 124 75400 Zvornik	056/232-266
084	BOSANSKO GRAHOVO	Vojislava Ivetića br. 2 80270 Bosansko Grahovo	034/206-195 034/206-144
085	GLAMOČ	Nikole Bojinovića bb 80230 Glamoč	034/206-158
088	ŠIPOVO	Trg Patrijarha Srpskog Pavla br. 1 70270 Šipovo	050/360-132
089	DONJI VAKUF	14. septembra br. 22 70220 Donji Vakuf	030/509-603
091	TRAVNIK	Mehmed Paše Kukavice bb 7270 Travnik	030/511-626
093	ZENICA	Trg BiH br. 6 72000 Zenica	032/447 758
094	KAKANJ	Alije Izetbegovića br. S2 72240 Kakanj	032/553-900
095	VAREŠ	Zvijezda br. 34 71330 Vareš	032/848-105 032/848-109

šifra	NAZIV IZBORNE KOMISIJE	ADRESA IZBORNE KOMISIJE	TELEFON
096	OLOVO	Branilaca grada bb 71340 Olovo	032/829-540
098	KLADANJ	Kladanjske brigade br. 2 75280 Kladanj	035/628-478
101	ŠEKOVIĆI	Josipa Kovačevića bb 75450 Šekovići	056/653-691
103	VLASENICA	9. Januara br. 14 75440 Vlasenica	056/490-074
104	BRATUNAC	Svetog Save br. 260 75420 Bratunac	056/410-176
105	SREBRENICA	Srebreničkog odreda bb 75430 Srebrenica	065/366-901 065/803-455 065/812-911
106	LIVNO	Trg branitelja Livna br. 1 80101 Livno	034/206-138 034/206-139 034/206-181
107	KUPRES (FBiH)	Vukovarska br. 2 80320 Kupres FBiH	063/370-480
108	KUPRES (RS)	Novo Selo bb 70270 Kupres	050/490-600
109	BUGOJNO	307. Motorizovane brigade bb (zgrada Općine Bugojno) 70230 Bugojno	030/257-771
110	GORNJI VAKUF - USKOPLJE	Vrbaska bb 70240 Gornji Vakuf - Uskoplje	030/494-091
111	NOVI TRAVNIK	Kralja Tvrtka bb 72290 Novi Travnik	030/795-600
112	VITEZ	Stjepana Radića br. 1 72250 Vitez	030/718-209
113	BUSOVAČA	16 kolovoz/avgust bb 72260 Busovača	030/732-184

šifra	NAZIV IZBORNE KOMISIJE	ADRESA IZBORNE KOMISIJE	TELEFON
114	FOJNICA	Bosanska bb 71270 Fojnica	030/547-703 030/547-748
115	KISELJAK	Bana Josipa Jelačića br. 41 71250 Kiseljak	030/871-616
116	VISOKO	Alije Izetbegovića br. 12/A 71300 Visoko	032/732-581 032/732-500 061 416 652
117	BREZA	Bogumilska br. 1 71370 Breza	032/786-029
118	ILJAŠ	126. Ilijaške brigade br. 6 71380 Ilijaš	033/403-568
121	SOKOLAC	Glasinačka br. 13 71350 Sokolac	057/448-712
123	HAN-PIJESAK	Aleksandra Karađorđevića br. 3 71360 Han Pijesak	057/557-012
124	TOMISLAVGRAD	Mijata Tomića bb 80240 Tomislavgrad	034/356 401
125	PROZOR-RAMA	Kralja Tomislava bb 88440 Prozor Rama	036/771-858
126	JABLANICA	Pere Bilića br. 25 88420 Jablanica	036/752-717
127	KONJIC	Trg državnosti Alije Izetbegovića do br.1 88400 Konjic	036/731-498
129	KREŠEVO	Fra Grge Martića br. 49 71260 Kreševo	030/806-148 030/806-602
130	HADŽIĆI	Hadželi br. 114 71240 Hadžići	033/475-907 033/475-944
131	ILIDŽA	Butmirska cesta br. 12 71210 Ilidža	033/763-465
132	ISTOČNA ILIDŽA	Vojvode Radomira Putnika br. 2 71213 Istočna Ilidža	057/316-364

šifra	NAZIV IZBORNE KOMISIJE	ADRESA IZBORNE KOMISIJE	TELEFON
133	NOVI GRAD SARAJEVO	Bulevar Meše Selimovića br. 97 71160 Sarajevo	033/291-284
135	VOGOŠĆA	Jošanička br. 80 71320 Vogošća	033/586-403
136	CENTAR SARAJEVO	Mis Irbina br. 1 71 000 Sarajevo	033/562-460
137	STARI GRAD SARAJEVO	Zelenih beretki br. 4 71140 Sarajevo	033/282-391
138	ISTOČNI STARI GRAD SARAJEVO	Hreša bb 71144 Istočni Stari Grad Sarajevo	057/265-114
139	NOVO SARAJEVO	Zmaja od Bosne br. 55 71120 Sarajevo	033/492-238
140	ISTOČNO NOVO SARAJEVO	Stefana Nemanje br. 2 71123 Istočno Novo Sarajevo	057/343-494 057/340-836
141	TRNOVO (FBiH)	Trnovo bb 71223 Delijaš	033/586-712
142	TRNOVO	Trnovskog bataljona br. 86 71220 Trnovo	057/610-237 057/610-442
143	PALE (FBiH)	Himze Sablje br. 33 73290 Prača	038/799-030
144	PALE	Romanijska br.15 71420 Pale	057/200-740
146	ROGATICA	Srpske sloge br. 81 73220 Rogatica	058/415-406 058/415-106
147	VIŠEGRAD	Andrićgrad bb 73240 Višegrad	058/232-462
148	POSUŠJE	Fra Grge Martića br. 30 8240 Posušje	039/685-701
149	GRUDE	Republike Hrvatske br. 15B 88340 Grude	039/663-018

šifra	NAZIV IZBORNE KOMISIJE	ADRESA IZBORNE KOMISIJE	TELEFON
150	ŠIROKI BRIJEG	Fra Didaka Buntića br. 11 88220 Široki Brijeg	039/706-370
158	ISTOČNI MOSTAR	Istočni Mostar Zijemlje bb 88280 Nevesinje	059/602-224
161	NEVESINJE	Cara Dušana br. 44 88280 Nevesinje	059/602-796
163	KALINOVIK	Karađorđeva br. 19 71230 Kalinovik	057/623-131
164	GACKO	Nemanjina br. 5 89240 Gacko	059/472-426
165	FOČA (FBIH)	Omladinska bb 73250 Ustikolina	038/519-400
166	FOČA	Kralja Petra I 73301 Foča	058/211-409
167	GORAŽDE	Maršala Tita br.2 73000 Goražde	038/227-637
168	NOVO GORAŽDE	Božidara Goraždanina br. 64 73110 Novo Goražde	058/430-095
169	ČAJNIČE	Kralja Petra I Oslobođioca bb 73280 Čajniče	058/315-875
170	RUDO	Đenerala Dragoljuba Draže Mihajlovića br. 41 73260 Rudo	058/711-178 058-711-164
171	LJUBUŠKI	Trg dr. Franje Tuđmana 1 88320 Ljubuški	039/835-532
172	ČITLUK	Trg žrtava Domovinskog rata br. 1 88260 Čitluk	036/640-545
173	ČAPLJINA	Trg Kralja Tomislava bb 88300 Čapljina	036/805-052
174	NEUM	Kralja Tomislava br. 1 88390 Neum	036/880-214

šifra	NAZIV IZBORNE KOMISIJE	ADRESA IZBORNE KOMISIJE	TELEFON
176	STOLAC	Kralja Tomislava 88360 Stolac	036/819-042
177	BERKOVIĆI	Viduša br. 1 (Zgrada SO) 88363 Berkovići	059 860 099
179	LJUBINJE	Svetosavska br. 2 88380 Ljubinje	059/630-290 065/ 032-028
180	BILEĆA	Kralja Aleksandra br. 28 89230 Bileća	059/371-589
181	RAVNO	Trg Ruđera Boškovića bb 88370 Ravno	036/891-471
182	TREBINJE	Vuka Karadžića br. b-2 89101 Trebinje	059/260-441
183	USORA	Općina Usora 74230 Usora	032/893-479
184	KOSTAJNICA	Svetosavka br. 11 79224 Kostajnica	052/663-113 052/663-139
185	MILIĆI	Jovana Dučića br. 2 75446 Milići	056/745-231
199	GRAD MOSTAR	Stjepana Radića 76 e 88000 Mostar	036/325-112
200	BRČKO DISTRIKT BIH	Dr. Abdulaha Bukvice br. 1 76120 Brčko	049/218-177

4.5 Kodeks ponašanja za međunarodne posmatrače

Međunarodno posmatranje izbora danas je prihvaćeno u cijelom svijetu, a provode ga međuvladine i međunarodne nevladine organizacije i udruženja kako bi dali nepristrasnu i tačnu procjenu prirode izbornih procesa na dobrobit građana zemlje u kojoj se održavaju izbori, kao i na dobrobit međunarodne zajednice. Zbog toga je vrlo bitno osigurati integritet međunarodnog posmatranja izbora, a svi oni koji učestvuju u međunarodnoj misiji za posmatranje izbora, uključujući kratkoročne i dugoročne posmatrače, članove delegacija za procjenu, specijalizirane posmatračke timove i vođe misija, moraju se obavezati i poštovati Kodeks ponašanja.

Poštovati suverenitet i međunarodna ljudska prava – *Izbori su izraz suvereniteta koji pripada ljudima jedne zemlje, čije izražavanje slobodne volje daje osnovu za autoritet i legitimitet vlade. Prava građana da biraju i budu izabrani na periodičnim, pravim demokratskim izborima su međunarodno priznata ljudska prava i zahtijevaju ostvarivanje niza osnovnih ljudskih prava i sloboda. Posmatrači na izborima moraju poštovati suverenitet zemlje domaćina, kao i ljudska prava i osnovne slobode njenih građana.*

Poštovati zakone zemlje i autoritet izbornih organa – *Posmatrači moraju poštovati zakone zemlje domaćina i autoritet organa zaduženih za provođenje izbornog procesa. Posmatrači moraju poštovati bilo koje zakonsko uputstvo vladinih, sigurnosnih i izbornih organa vlasti zemlje domaćina. Posmatrači također moraju imati pristojan stav prema izbornim zvaničnicima i drugim državnim organima vlasti. Posmatrači moraju zabilježiti da li zakoni, uredbe ili akcije državnih i/ili izbornih zvaničnika nepotrebno opterećuju ili opstruiraju ostvarivanje izbornih prava zagwarantiranih zakonom, ustavom ili primjenjivim međunarodnim instrumentima.*

Poštovati integritet Međunarodne misije za posmatranje izbora – *Posmatrači moraju poštovati i zaštititi integritet međunarodne misije za posmatranje izbora. To znači poštovanje Kodeksa ponašanja, bilo kakvih pisanih uputstava (kao što je djelokrug poslova, direktive i smjernice) i verbalnih instrukcija od rukovodstva posmatračke misije. Posmatrači moraju: prisustvovati svim sastancima, obukama i kolegijima posmatračke misije, upoznati izborni zakon, uredbe i druge relevantne zakone po nalogu posmatračke misije, te pažljivo pratiti metodologiju koju koristi posmatračka misija. Posmatrači također moraju izvijestiti vodstvo posmatračke misije o slučaju sukoba interesa koji mogu imati, kao i o neprikladnom ponašanju drugih posmatrača koji su dio misije.*

Stalno biti strogo politički nepristrasan – *Posmatrači moraju stalno biti strogo politički nepristrasni, uključujući i slobodno vrijeme u zemlji domaćinu. Oni ne smiju izraziti ili pokazati predrasude ili prednost u vezi s nacionalnim organima vlasti, političkim strankama, kandidatima, referendumskim pitanjima ili u vezi sa spornim pitanjima u izbornom procesu. Posmatrači također ne smiju provoditi bilo kakvu aktivnost koja bi se razumno mogla shvatiti kao preferiranje ili davanje političke dobiti za bilo kojeg političkog takmičara u zemlji domaćinu, kao što je nošenje ili pokazivanje bilo kakvih političkih simbola, boja, zastava ili prihvaćanje vrijednosti od političkih takmičara.*

Ne smiju opstruirati izborne procese – Posmatrači ne smiju opstruirati bilo koji element izbornog procesa, uključujući procese prije izbora, glasanje, brojanje i prikazivanje rezultata te procese nakon dana izbora. Posmatrači mogu na licu mjesta izbornim zvaničnicima skrenuti pažnju na nepravilnosti, prevaru ili značajne probleme, osim ako je to zabranjeno zakonom i to moraju uraditi na ne opstruktivan način. Posmatrači mogu postavljati pitanja izbornim zvaničnicima, predstavnicima političkih stranaka i drugim posmatračima unutar biračkih mjesta te odgovarati na pitanja o njihovim aktivnostima sve dok posmatrači ne opstruiraju izborni proces. Glasači mogu pitati i dobiti odgovor od posmatrača, ali ih posmatrači ne smiju pitati za koga ili za koju stranku ili referendumsku poziciju su glasali.

Prikazati prikladnu identifikaciju – Posmatrači moraju jasno prikazati identifikaciju koju je osigurala misija za posmatranje izbora, kao i identifikaciju koju traže nacionalni organi vlasti, te je na zahtjev moraju pokazati izbornim zvaničnicima ili drugim zainteresiranim državnim organima vlastima.

Zadržati tačnost zapažanja i profesionalizam u donošenju zaključaka – Sva zapažanja posmatrača moraju biti tačna i razumljiva, te se trebaju bilježiti pozitivni i negativni faktori, praviti razliku između onih bitnih i nebitnih te identificirati modele koji bi mogli imati bitan utjecaj na integritet izbornog procesa. Odluke posmatrača moraju biti zasnovane na najvišim načelima tačnosti informacija i nepristranosti analize, praveći razliku između subjektivnih faktora i objektivnih dokaza. Posmatrači moraju sve svoje zaključke zasnovati na činjeničnim i dokazivim dokazima i ne smiju prerano donositi zaključke. Posmatrači također moraju imati evidenciju o mjestima gdje su posmatrali izbore, zapažanjima i drugim relevantnim informacijama kako nalaže međunarodna posmatračka misija te takve dokumente moraju predati misiji.

Suzdržati se od davanja komentara u javnost ili medijima prije izjave misije – Posmatrači se moraju suzdržati od davanja bilo kakvih ličnih komentara o njihovim zapažanjima novinarima ili članovima javnosti prije nego što posmatračka misija da izjavu, osim ako je to drugačije naložilo rukovodstvo posmatračke misije. Posmatrači mogu objasniti prirodu posmatračke misije, njene aktivnosti ili druge poslove koje posmatračka misija smatra prikladnim. Oni bi trebali medije ili ostala zainteresirana lica uputiti na one pojedince koje je odredila posmatračka misija.

Sarađivati s drugim posmatračima izbora – Posmatrači moraju biti svjesni drugih misija za posmatranje izbora, bilo da su domaće ili međunarodne, te moraju sarađivati s njima po uputstvu rukovodstva posmatračke misije.

Prikladno se ponašati – Posmatrači se moraju prikladno ponašati i poštovati druge, uključujući izražavanje osjetljivosti na kulturu i običaje zemlje domaćina, dobro koristiti procjenu u ličnim kontaktima i profesionalno se ponašati na najvišem nivou čak i u slobodno vrijeme.

Kršenja Kodeksa ponašanja – U slučaju nedoumice o kršenju Kodeksa ponašanja Međunarodna misija za posmatranje izbora provest će istragu o tome. Ako se utvrdi da se dogodilo ozbiljno kršenje, posmatrač može ostati bez posmatračke akreditacije ili može biti otpušten iz posmatračke misije. Ovlasti za takve odluke jedino ima rukovodstvo misije za posmatranje izbora.

Informacije o Centralnoj izbornoj komisiji BiH

Adrese i kontakti Centralne izborne komisije BiH

Adresa: Danijela Ozme 7

71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Telefon:

Centrala: **+387 33 251 300**

Odnosi s javnošću: **+387 33 251 323**

Fax: +387 33 251 329

E-mail adrese:

info@izbori.ba (služi za sve kontakte, žalbe, primjedbe i pohvale)

kontakt@izbori.ba (služi za sve kontakte, žalbe, primjedbe i sl.)

webmaster@izbori.ba (služi za sve kontakte, žalbe, primjedbe tehničke prirode)

Internet stranica: www.izbori.ba

2024

ЛОКАЛНИ